

FOLKEHØGSKOLEN

#1 – 2014 – ÅRGANG 110 – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

ESSAY: ANTROPOSOFIEN OG
FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

SIDE 8

**REKTORMØTET
I BERGEN**

SIDE 20

NY SPALTIST: RONNIE
MAG LARSEN

SIDE 30

PORTRETTET:

IRINA LEE:

SHOPPINGFRI & BLID

SIDE 4

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Redaktør:
Marte Fougner Hjort
marthe@folkehøgskole.no
mob. 928 26 021

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som
er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i
god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace (anyplace.no)**
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic
Forsidefoto: **Marte Fougner Hjort**

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 4743 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskolene.net/nf
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 97 42 89 79

Leder:
Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:
Haldis Brubæk
Romerike folkehøgskole
2050 Jessheim

Styremedlem:
Britt Soot
Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem:
Elin Evenrud
Holtekilen folkehøgskole
1368 Stabekk

Styremedlem:
Henning Iversen
Toten folkehøgskole
2850 Lena

1. varamedlem:
Siri Skjerve Gjeldnes
Ringebru folkehøgskule
2630 Ringebru

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 1609.13.12135
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fra studietur til Sør-Korea.

PORTRETET – IRINA LEE	4
ANTROPOSOFIEN OG FRILYNT FOLKEHØGSKOLE	8
PEDAGOGISKE INSPIRASJONSKILDER – VYGOTSKIJ	12
FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN – <i>FRIHET TIL Å LÆRE</i>	16
BØKER: DANNINGENS FILOSOFIHISTORIE	18
REKTORMØTET I BERGEN	20
TSJERNOBYL 2013, SOGNDAL PÅ STUDIETUR	24
BØKER: IRINA LEE: SHOPPINGFRI – ET ÅR MED KJØPESTOFF	27
GJØGLERE PÅ SKIRINGSSAL	28
REFLEKSJONER: RONNI MAG LARSEN	30
FRA PRESSEN	31
STUDIETUR SØR KOREA	32
SISTE SOFIEPRISUTDELING	37
FILOSOFISK PRAKSIS 2014	38
BENEDICTES METODER	39
NORDISK KONFERANSE I KUNGÄLV	40
NYTTAN MED FOLKLIG BILDNING	41
NY SPALTE: ARBEIDSRETT	42
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	44
IF – EPSI 2013	49
INTERNASJONALT UTVALG	50
BAKSIDEN: TEKST/DIKTSTAFETT	52

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Fagpressen **F**

DROPP UNIVERSITETET!

Nei da, dette er ikke Folkehøgskolens offisielle standpunkt. De fleste er enige i at utdanning er bra både for den enkelte og for samfunnet vårt. Uten utdanning stopper Norge.

Dette var derimot overskriften på et innlegg Jan Arild Snoen hadde på trykk i Aftenposten 22. januar i år.

«Altfor mange tar en utdanning de ikke får brukt, til betydelig kostnad både for dem selv og ikke minst for samfunnet.», skriver Snoen, og siterer videre SU-leder Andreas C. Halse:

«I dag blir usikker ungdom fortalt at universitetet er det som skal til for å lykkes, mens mer praktisk rettet utdanning forsvinner i bakgrunnen».

Tidligere i år sto nyutdannet sosiolog Hedda Refsum frem i samme avis og fortalte om et vanskelig jobbmarked for sosiologer:

– Hvis jeg hadde visst hvor vanskelig det skulle bli å få jobb ville jeg studert noe annet. (...)

– Gjennom studiene har vi hele veien fått høre fra forelesere at vi skal bli forskere, men jeg er ikke interessert i å bli forsker eller å ta doktorgrad, uttalte Refsum. Og får altså ikke jobb.

Da jeg selv gikk på Blindern for mange år siden og samlet sammen nok poeng

til en Cand.Mag.-grad, kjente jeg mange Hedda Refsum-er. Unge akademikere som fikk gode karakterer, skrev gode oppgaver og som syntes det var gøy å lære om Bordieu eller ukjente stammespråk i Amazonas-jungelen. Og som begynte på en hovedoppgave i samfunnsgeografi eller medievitenskap, for da ble det virkelige livet (les: arbeidslivet) utsatt enda et par år. For visst var det gøy å være student, men hva i all verden skule vi bruke det vi lærte til?

Veldig mange jeg studerte sammen med, endte opp med jobber som var noe helt annet enn akademia. Og en del andre ble på Blindern i ti år, begynte på et hovedfag, ombestemte seg og begynte på et nytt. Ombestemte seg igjen, og begynte på førskolelærerutdanningen i stedet.

Selv begynte jeg å jobbe etter endt Cand.Mag.-grad, før hovedfaget tok meg. Og med fare for å banne i kirka her, må jeg innrømme at jeg flere ganger har tenkt dette: jeg angret på at jeg ikke begynte på en «ordentlig» utdanning. Ikke fordi jeg ikke lærte mye verdifullt på universitetet, for det gjorde jeg absolutt. For ikke å snakke om de morsomme festene jeg fikk vært på. Og de fine folkene jeg ble kjent med. Men fire år med studielån for å analysere filmer og lese klassikere, det svir

fortsatt hver tredje måned når fakturaen fra Lånekassen kommer i posten.

Dette er et evig aktuelt tema, ikke minst for oss her på Folkehøgskolekontoret nå i disse dager. Elleve byer og elleve utdanningsmesser er vi innom i januar og februar. Vi prøver å få ungdommer til å begynne på folkehøgskole. Vi forteller dem at i løpet av året på folkehøgskole er det mange som finner ut hva de skal bli, eller hva de ikke vil bli. De fineste øyeblikkene på en utdanningsmesse oppstår gjerne når vi i samtaler med unge mennesker forteller at folkehøgskole er et skoleår uten karakterer og eksamen, et år du kan bruke på det du er aller mest interessert i, uten å bli målt. Mange ungdommer lyser virkelig opp når de får høre det. Så selvsagt trengs folkehøgskolene. Og vi trenger akademikere også. Men jammen er det bra at noen velger å bli brannmenn, leger og elektrikere også. Ellers hadde jeg og min halvstuderte røver av en samboer virkelig slitt når håndfaste problemer av typen brukket arm, brann i boden eller kortslutning på badet, dukker opp.

MARTE FOUGNER HJORT

FELLESSKAPET VINNER – ALLTID

Vi i den vestlige verden, og nå over hele kloden, har opphøyd konkurransen som en naturlov. Alt skal rettes inn mot konkurranse. Vi skal konkurrere individuelt, mot hverandre om karakterer, jobber, status. Virksomheter konkurrerer mot hverandre. Nasjoner skal vinne kampen om framtiden. Og i idretten går alt ut på å slå motstanderen, med stadig større budsjetter og derav følgende fristelser til unfair play.

Siste skudd på skolestammen er det danske undervisningsministeriums satsing på ny nordisk skole (NNS!), som av kritikere blant annet karakteriseres som konkurransestatspedagogikk. Her er resultater fra PISA- og andre undersøkelser med smal nyttetenkning og redselen for å tape den økonomiske kampen mot Asia drivende for å sette konkurransen i høysetet på alle vis. Som en artikkel i det danske Højskolebladet sier: Alt med menneskesynet bak ny nordisk skole er galt!

Men konkurransen separerer og isolerer. Dengjør oss ensomme. Konkurransen fører til forbruk og vold, i vid forstand. Det er eneste måten vi kan hevde oss på, hevder den kjente regissøren Tom Shadyac i dokumentarfilmen «I am». Darwins «Survival of the fittest» er misforstått dit hen at den sterkeste vinner, og at konkurransen derfor er øverste naturlov vi bare må følge. I ytterste konsekvens utgjør konkurransen en fare for fellesskapet og demokratiet, når vi stadig oftere ser forslag om sterke leder og at ekspertene bør styre.

Faresignaler er det nok av rundt oss. For å holde oss til ungdom, har de aldri opplevd en mer uoversiktlig og komplisert verden. Tilsynelatende med uante muligheter. Samtidig er de overlatt til seg selv i sitt selvdanningsprosjekt (om det nå i det hele tatt er mulig), å skape seg sin(e) identitet(er) og er dermed også ansvarlige for sine seire og oftere nederlag i alles

kamp mot alle. Vi erfarer det på skolene våre og kjenner alle statistikken som viser økende psykiske problemer blant unge.

Bak hver vinner ligger det mange tapere. Vi vet det alle sammen. Fra egen erfaring. Fra forskning. Men hva gjør vi?

Vi mennesker, og for øvrig alt i naturen, henger sammen og er avhengig av fellesskap. Vi er skapt til fellesskap. Også atferdsforskning på alle slags dyr viser at det er gjennom samarbeid og fellesskap artene overlever. I fellesskapet blir vi til og i fellesskap lærer vi. Derfor har folkehøgskolen tak i den rette enden med sitt menneske-, samfunns- og skolesyn, som du for øvrig kan lese om i idéprogrammet til Folkehøgskoleforbundet. Dette bør vi tydeligere stå opp for, også i samfunnet utenfor skolen.

OYVIND BRANDT, LEDER AV
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

SHOPPING FRI OG BLID

*Irina Lee gleder seg til å kjøpe nye sokker.
Ellers kan hun ikke komme på mye hun trenger.*

– Intensjonen min er aldri å handle på H&M igjen.

TEKST OG FOTO: MARTE FOUGNER HJORT

På vei til intervjuavtalen med Irina Lee, selveste shoppe-stopp-dronninga, har jeg noen minutter å slå i hjel på Majorstua. Jeg går inn i en kjedebutikk og ser mye jeg har lyst på. Men Irinas ord messer i bakhodet mitt; «trenger jeg egentlig den kjolen?» Nei, jeg gjør jo ikke det. Jeg føler meg som verdens beste mor når jeg observerer en mamma på min egen alder som har med seg datteren på ca fire år.

– Skal vi dra nå, mamma? – Mmmm, svarer moren, med blikket stivt festet på de glitrende julekjolene. – Nå da mamma, kan vi gå? – Jada, vi skal snart gå, svarer moren. Mååå baaare se, kjenne, kjøpe de forførende kjolene med belte i livet og glitrende paljetter på skuldrene, ser det ut som hun tenker.

Jeg haster ut av kjedebutikken, puh, reddet denne gangen også. Så setter jeg meg ned ved et kafébord sammen med henne som har sett lyset. Antishoppelyset. Irina Lee, journalist og forfatter. Datteren til ikke ukjente Mr Lee, som lærte nordmenn å spise nudler på nittitallet. Hun har vært på julehandel før møtet vårt.

– Men få med at jeg har kjøpt spill til alle barna i familien, kjøpt til halv pris, smiler hun.

TANKELØSE KJØP

Når dette leses er Irina ferdig med to års selvpålagt shoppe-stopp. Det har vært en reise full av oppturer, aha-opplevelser og innsikt, men også nedturer og fristelser. Alt nedtegnet i boka «Shoppingfri – Et år med kjøpestopp», som kom ut i fjor høst (se anmeldelse, side 27).

Hun har vært mye i media de siste par årene, fortalt om igjen og om igjen hvorfor vi bør slutte å shoppe. Hvorfor det ikke er bra verken for oss, de som lager klærne eller for kloden vår, at vi kjøper så mye som vi gjør. Da hun gjestet «Lindmo» på NRK1, fortalte hun at det første hun skulle kjøpe etter kjøpestoppen er sokker.

– Se her, sier hun og tar av seg skoene. Der viser hun frem en svært tynnslitt sokk som ikke ser ut som den tåler en eneste vask til.

Men Irina understreker at det hun vil til livs er den tankeløse shoppingen, den som gjøres på impuls og som det ikke er noen plan med.

– I boka mi skriver jeg om ulike typer shoppere. Selv var jeg en impuls-shopper som ofte kjøpte meg en genser uten å vurdere om jeg virkelig trengte den, forteller Irina.

Hun mener at kjøpestoppen kun har tilført livet hennes gode ting. Hun har blitt roligere, mer harmonisk og mindre rastløs. Og minst like viktig; kontoen tømmes ikke like fort lenger.

– Selv om dette har gitt meg mye rent personlig, vil jeg bare si at jeg ikke driver noe misjonering. Jeg vil ikke fortelle andre hva de skal gjøre eller ikke gjøre. Om folk velger å kjøpe merkeklær og luer til 1500 kroner til sine barn, er det deres sak. Jeg ville aldri gjort det, men andre må velge det som passer for dem, sier hun.

Irina Lee spiser rundstykke med syltetøy på kafeen på Majorstua. Strøket hvor hun vokste opp, og nå bor med sine to

«Selv var jeg en impuls-shopper som ofte kjøpte meg en genser uten å vurdere om jeg virkelig trengte den»

døtre. Faren bor heller ikke langt unna. Nå ringer han Irina og spør hvor hun er, han vil gjerne komme og levere noe til barna.

Så kommer han inn døra, like blid som han var i nudel-reklamen, om enn litt hvitere i håret. Han har kjøpt batterier til et av barnebarnas leketøy. Da han var barnevakt dagen før la han merke til at den ikke virket.

– Tusen takk pappa, men sannheten er at jeg hadde fjerna de batteriene fordi jeg syntes den bråkte sånn, haha!

Hun forteller hvordan det er å være antishoppingens ansikt utad på Majorstua, et av Norges mest velstående strøk. Hun bekrefter at hun får en del granskende blikk når hun er ute og handler.

– Det er ikke så mange som sier noe, men jeg føler at mange følger med på hva jeg putter i handlevognen når jeg er i butikken ja, bekrefter hun.

SUNT Å GÅ PÅ FOLKEHØGSKOLE

Irina gikk på Fana folkehøgskole i 1994/1995, på medielinjen. Hun valgte Fana fordi hun ville dra langt bort fra Majorstua og Oslo, og fordi hun kunne ta ex.phil. samtidig.

– Dermed ble det et år med mye fest og moro, men også faglig innhold, forteller hun.

Det var også på folkehøgskolen Irina fikk et bein innåfor journalistikken. Da hun kom tilbake til Oslo begynte hun på journalishøgskolen.

– Det var veldig sunt for meg som kommer fra Oslo vest, å møte folk fra andre deler av landet og Europa. Folkehøgskolen var en døråpner til en større verden. Og jeg fikk også et lite bein inn i arbeidslivet det året, så det var viktig for meg, forteller Irina.

I fjor høst holdt Irina foredrag om boka si på flere folkehøgskoler, blant andre Elverum, Arbeiderbevegelsens, Toten, Møre og Skjeberg.

– Jeg har fått veldig god respons fra elevene, de er engasjerte og nysgjerrige, forteller Irina. Og legger til at hun gjerne drar til flere skoler for å snakke om overforbruk og shoppehysteri.

– Bare tenk på det at de siste 20 årene, siden den gangen jeg gikk på folkehøgskole, er klesforbruket i Norge doblet. Og dette er ting som treffer folkehøgskoleelevene der ute.

Irina mener at vi kan bli mye flinkere til å styre forbruket vårt selv.

– Den såkalte tidsklemma vi snakker om er ofte vår egen skyld. For eksempel bor vi oss i hjel, mange av oss. Det er fint

«Den såkalte tidsklemma vi snakker om er ofte vår egen skyld. For eksempel bor vi oss i hjel mange av oss. Det er fint å ha enebolig, men er det verdt det? Mye av forbruket kan vi styre selv»

Nye sokker er det Irina gleder seg mest til å kjøpe.

å ha enebolig, men er det verdt det? Mye av forbruket kan vi styre selv, mener hun.

ØNSKELISTE

Irina Lee har to døtre på fem og snart syv år. Hun forteller at ønskelistene deres er like rosa som før mamma begynte med prosjekt shoppetop. Fortsatt dominerer både Hello Kitty og Disney. Irina forteller at det som har forandret seg for døtrene er at de har lært å ønske seg noe. Om det så bare er en rockering til 30 kroner. Den gamle Irina ville løpt i butikken og kjøpt den billige rockeringen, mens den nye Irina har begynt å spare opp barnas ønsker. Da får de det de ønsker seg til jul og bursdag.

– Og det å se den ekte gleden i ansiktet til datteren min da hun fikk den rockeringen i bursdagsgave, det var verdt hele dette prosjektet alene, smiler Irina.

STRENG OPPDRAGELSE

Irina Lee er yngst av tre søstre. Den eldste er lege, Sonja i midten er kjent kokk, og Irina gjør det bra som journalist og forfatter. Tre flinke søstre, på hvert sitt felt.

– Dere virker som dere er flinke til å gjennomføre ting, var dét noe dere fikk med dere hjemmefra?

– Vi hadde en ganske streng oppdragelse, og vi hadde det nøkternt. Vi lærte at ting ikke kommer rekende på en fjøl men at vi måtte jobbe for ting. Pappa fortalte oss at hvis det er noe du virkelig vil, så får du det til. Men at det meste i livet er hardt arbeid. Han er jo et levende bevis på det, sier Irina. «Mr Lee» kom til Norge med to tomme hender som ung gutt. Han kjempet seg gjennom både sykdom og ulike jobber før han ble hele Norges nudelkonge.

Irina forteller at hun prøver å overføre noe av denne visdommen til barna sine, at de kan klare det meste bare de vil det nok.

Irinas far jobbet i restaurantbransjen, noe som førte til at familien Lee ikke spiste ute særlig ofte.

– Det er den største luksusen jeg husker fra oppveksten, da vi gikk ut og spiste på restaurant, mimrer Irina.

GJENBRUK

Irina er opptatt av at klær kan arves og brukes igjen. Hun forteller at skapet til døtrene hennes flyter over av klær. At de har arvet i bötter og spann. Om mange som er takknemlige for å kunne gi klærne videre. Facebookgruppen Stop shop 2013 brukes også til bytting av klær og andre ting.

– Av og til har jeg tenkt på at det kanskje kan vippe over til å bli gjerrig dette her, men så har jeg kommet frem til at nei, det er kult å gjenbruke. I våre dager er det nesten radikalt, mener Irina.

Men mye av dagens small talk, i ulike situasjoner handler ikke om gjenbruk, men om noe nytt. Nytt hus, større hus, bedre hus. Og om oppussing, det evige temaet mange aldri synes å bli lei av å snakke om.

– Har du begynt å kjede deg mer med småprat av denne typen?

– Når folk begynner å snakke bolig og oppussing, da zoomer jeg ut. Så ja, det kjeder meg. Men small talk har generelt blitt mer interessant etter at jeg ga ut boka, for nå vil folk stort sett snakke med meg om det som vi gjør nå, smiler Irina.

Møtet vårt nærmer seg slutten. Irinas telefon ringer, og passende nok er det en selger fra Dagsavisen som ringer. Irina avslår høflig tilbudet, men selgeren gir seg ikke. Etter to kon-tante og knappe avslag til, sier Irina: – Nå legger jeg på! Som sagt så gjort.

– Puh, de er så utrolig pushy noen av disse selgerne, ikke rart folk fortsatt shopper, ler hun.

Hun ler i det hele tatt mye, Irina Lee. Mulig hun kan takke prosjektet sitt for det.

KVINNEGREIE?

Shopping som hobby blir ofte avfeid som noe kvinner sysler med. Noe overflatisk og feminint. Selv bor undertegnede med en plate- og boksamler, så det bildet stemmer kanskje ikke helt?

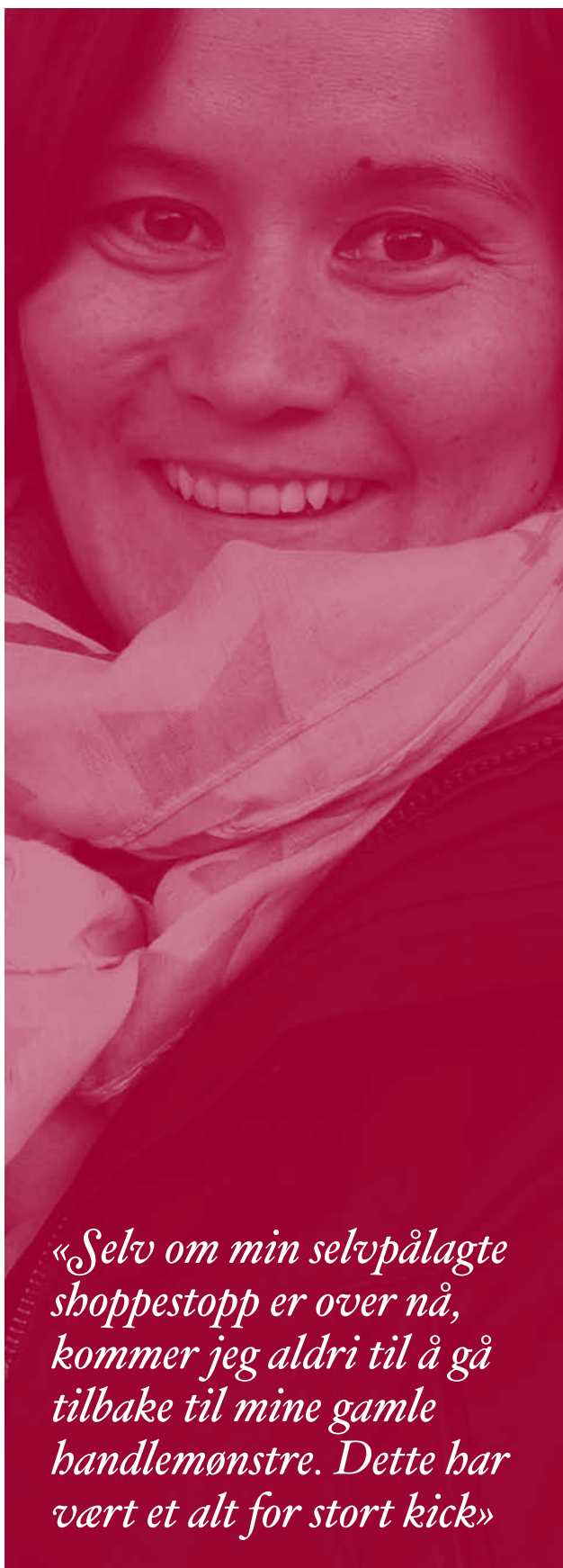
– Nei, det gjør det ikke. Menn shopper de også, men de kjøper andre ting. Som du sier, de kjøper for eksempel plater og bøker. Eller sportsutstyr, fotoutstyr og biler. Det blir for lett vint å kalle dette en kvinnegreie, mener Irina.

Irina skal videre, stadig for å fortelle om boken sin. Hun har lyst til å skrive en slags oppfølger, forteller hun, en bok om smart forbruk.

– Selv om min selvpålagte shoppestopp er over nå, kommer jeg aldri til å gå tilbake til mine gamle handlemønstre. Dette har vært et alt for stort kick, smiler Irina Lee.

Vil du ha besøk av Irina Lee på din skole?

Ta kontakt:
Irinairinamail.com
Tlf: 900 80 115

«Selv om min selvpålagte shoppestopp er over nå, kommer jeg aldri til å gå tilbake til mine gamle handlemønstre. Dette har vært et alt for stort kick»

DEN ANTROPOSOFISKE PARENTESEN I FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

Frilynt folkehøgskole og antroposofien har ikke hatt så mange berøringspunkter de siste ti-årene. Folkehøgskolen har alltid hatt elever med bakgrunn fra Steinerskoler, de har regelfast funnet seg meget godt til rette med erfaringer fra en pedagogikk som på mange vis kan likne på den de har møtt i folkehøgskolen. På det offisielle politiske planet har det vært svært liten kontakt mellom folkehøgskolens organisasjoner og Steinerskolen. På idéplanet har det også vært meget beskjedent samarbeid og utveksling mellom folkehøgskolen og Steinerskolen. En gang var det imidlertid annerledes.

AV ARILD MIKKELSEN

Tobøkeromlitteraturharkastet nyttlysover folkehøgskolens innflytelse. Den ene er biografien om Olav Aukrust av Jan Inge Sørbo: *Ørneflukt og ormegard*, den andre er *Norsk vitalisme*. Litteratur, ideologi og livsdyrking 1890 – 1940, av Eirik Vassenden. Jan Inge Sørbo omtaler folkehøgskolen og Grundtvig direkte, Eirik Vassenden analyserer forfattere som alle hadde mottatt vesentlige impulser fra folkehøgskolen. Begge disse bøkene har inspirert til følgende artikkel.

Folkehøgskolens innflytelse kan leses av på mange måter og på mange felt. Etter første verdenskrig da en ny generasjon forfattere trer fram, viser det seg at mange har gått på folkehøgskole, eller har hatt berøring med folkehøgskolen og Grundtvig og hans tankegods. Alf Larsen, Kristoffer Uppdal, Olav Nygard, Olav Sletto, Olav Aukrust, Inge Krokan, Ingeborg Møller, Ingeborg Mælandsmoen, Tore Ørjasæter og Tarjei og Haldis Moren Vesaas har alle sammen på ulike måter mottatt inntrykk fra folkehøgskolen. Det er interessant å merke seg at av alle disse forfatterne er det bare Alf Larsen og Ingeborg Møller som skriver på riksmål, alle de andre skriver på nynorsk. Ikke alle disse har vært påvirket av antroposofien, men faktisk ganske mange. Særlig viktig i denne sammenhengen, er Olav Aukrust, og særlig betydningsfull er Østfold Folkehøiskole, og Dovre Folkehøgskule. Med Olav Aukrust kommer antroposofien inn i norsk folkehøgskole, men mens Olav Aukrusts arbeid i folkehøgskolen blir ganske kortvarig, er det Østfold Folkehøiskole med styrer Olav Funderud som står for den lengste perioden med antroposofisk inspirasjon og incitament.

HERDER – GRUNDTVIG – BRUUN – STEINER

Olav Aukrust arbeidet bare ei kort tid på Østfold Folkehøiskole. Han fortsatte som folkehøgskolerektor først på Gausdal Folkehøgskule før den ble nedlagt, før han startet sin egen Dovre Folkehøgskule i 1915. Idéene til Christoffer Bruun var

Olav Aukrust vokst opp med siden faren hans hadde vært elev på Vonheim, Bruuns folkehøgskole. Gjennom giftermål med Gudrun Blekastad ble han introdusert både med Grundtvig, og med teosofien og antroposofien. Familien Blekastad stod sentralt i et intellektuelt miljø i Gudbrandsdalen, var elever og lærere på folkehøgskoler, og var levende opptatt av antroposofien. Veien fra Grundtvig og hans livsopplysende folkelighet gikk gjennom kamp mot materialisme og et positivistisk vitenskapssyn, og et liknende historiesyn. Christopher Bruun selv tok kraftig avstand fra Steiners tanker, men mange av Bruuns elever så fellestrekk. Det gjorde blant andre både Olav Aukrust og Olav Funderud. Særlig Aukrust er opptatt av å trekke linjene Herder – Grundtvig – Bruun – Steiner. Jan Inge Sørbo sier i boka si om Aukrust at: «Dovreskulen blir et fullt uttrykk for det ein kan kalla Aukrust sin nasjonal-religøse ideologi på denne tida». Denne ideologien blir et konglomerat av Bruuns renessanse av det norrøne, mysterieskulane frå før-krisen tid, Grundtvig, pluss Goethe.

Dovre Folkehøgskule får en spesiell plass i norsk folkehøgskolehistorie. Virksomheten til skolen ble kort. Skolen var i gang bare fra høsten 1915 fram til våren 1918. Etter 1918 flyttet skolen til Sel og var i drift der også under navnet Dovre Folkehøgskule fram til 1922. Dovre Folkehøgskule startet med økonomisk støtte fra Dovre kommunestyre, og med både fylkes- og statsstøtte. Skolen startet opp med støtte fra mange kjente kulturpersonligheter, og ble en møteplass mellom det grundtvigianske norskdomsmiljøet på den ene side, og det antroposofiske miljøet på den andre. Skolen hadde ikke internat så elevene som kom langveisfra måtte skaffe seg rom selv på en av gardene bygda. 52 elever startet tolvte oktober 1915. Olav Aukrust selv holdt åpningstalen. Men også presten og skalden Ivar Mortensson-Egnund var til stede ved åpninga. Høsten 1916 gir Olav Aukrust ut diktsamlingen *Himmelvarden*. Han har permisjon hele høsten, maleren Hallvard Blekastad blir vikaren hans, og samtidig blir Ingeborg Møller tilsatt som

timelærer. Med Ingeborg Møller får Dovre Folkehøgskule en av de mest sentrale personene fra det antroposofiske miljøet inn som lærer. Ingeborg Møllers innflytelse strekker seg langt, helt fram til norsk etterkrigstid og til Jens Bjørneboe som hun ble en varm støtte for i mange år. Ingeborg Møller ble en anerkjent forfatter med mange bokutgivelser, men viste seg å være en vanskelig person å ha i lærergruppa. Det kan se ut som hun er en av grunnene til at skolen bare klarte seg i tre år. Med sine mange nye planer ble hun et vedvarende uromoment i skolen.

DET NASJONALE

Kristian Tordhol som var lærer på skolen, har skrevet om Dovre folkehøgskule i *Årbok for Gudbrandsdalen 1965*. Han skriver om konfliktene med Ingeborg Møller, og om Olav Aukrust som var styrer. Aukrust var glimrende som foredragsholder, og samlet folk fra hele dalen. Timene hans var inspirerende og levende, men han egnet seg ikke som styrer. Han var mye borte, forfatterskapet krevde mer og mer, og han slet med psykiske vansker og angst. På toppen av det hele hadde han et alkoholproblem som gjorde at han fikk kontakt med folk i bygda som slett ikke hørte til det gode selskapet. Skoleåret 1917–1918 skaffet Aukrust igjen vikar for seg, og trakk seg mer og mer ut av skolearbeidet, og i 1918 kommer ikke skolen i gang. Når skolen flytter til Sel, er igjen Ingeborg Møller med som lærer, men skolen er ikke liv laga og stopper for godt i 1922. Likevel er ikke den antroposofiske innflytelsen i norsk folkehøgskole over, men den svekkes betraktelig med nedlegginga av Dovre Folkehøgskole. Olav Funderud fortsetter i mange år med sitt arbeid på Østfold Folkehøiskole, men denne skolen blir likevel aldri så tydelig i sin antroposofiske profil som Dovre Folkehøgskole, og får ikke samme gjennomslag i den øvrige norske folkehøgskolen.

Olav Aukrust og hans nasjonale tenkning har blitt gjenstand for mange vurderinger. Med Aukrust dukker spørsmålet om det nasjonale opp. Dette nasjonale hadde folkehøgskolen alltid har bekjent seg til. Hadde det endret karakter etter hvert, og gled inn i en slags vitalistisk tolking eller forståelse? Eirik Vassenden definerer vitalisme på følgende måte: «Vitalisme er en forestilling om at alt levende stammer fra en særlig livskraft som ikke lar seg forklare ut fra mekanismens lover. Vitalisme betegner også tendensen til å dyrke kraft og vitalitet, oftest med utgangspunkt i livet slik det viser seg i og gjennom naturen. Vitalismen er en holdning, en filosofi eller en ideologi som setter instinkter, intuisjon og det irrasjonelle framfor rasjonell tanke og sosiale kontrakter». Vassenden skiller mellom en reaksjonær og en progressiv form for vitalisme. «Den førstnevnte knytter an til en regressiv kulturkritikk med

«Ingeborg Møllers innflytelse strekker seg langt, helt fram til norsk etterkrigstid og til Jens Bjørneboe som hun ble en varm støtte for i mange år»

naturmystiske overtoner, slik vi finner det i tysk **Blot- und Boden** – litteratur fra 1930- og 1940-årene».

«Som lærer, folkehøgskolerektor og grundtvigianer var Olav Aukrust situert innenfor et spesifikt kristen-religiøst verdsett. Men den religiøse doktrinen brytes også i stor grad mot det språklige, mot det ekstatisk og mot naturerfaringene som lang på vei får et eget liv i diktene», skriver Vassenden.

Han mener å kunne se at Aukrusts forfatterskap utvikler seg i en nasjonalistisk retning med mer «dogmatisk-misjonerende kristendom». Det

nasjonale hos Aukrust tenderer mot å bli nasjonalforherligende som i kombinasjon med et ekstatisk uttrykk, lett kan utarte til noe farlig, hevder Vassenden. «Kombinasjonen av det ekstatisk og det nasjonalforherligende – en kombinasjon av norsk odelsfetisjisme og tysk romantikk, som kopler språk, jord og nasjonalitet sammen på herdersk manér, finnes hos Aukrust, blandet med en sterk religiøs drift mot overskridelse».

Er kildene til denne blanding av det nasjonale, språk og jord å finne hos folkehøgskolens skjulte pensum i mellomkrigstida, som en slags utilsiktet etterklang av Grundtvigs (og Herders) syn på det folkelige?

ØSTNORSK FENOMEN

Østfold Folkehøiskole, eller Smaalenenes folkehøiskole som den het ved oppstarten, åpnet i 1910 på Mysen med Olav Funderud som styrer, og med Olav Aukrust som lærer. Det antroposofiske innslaget i norsk frilynt folkehøgskole ser i alt vesentlig ut til å være et østnorsk fenomen, med folkehøgskolene i Gausdal, Dovre og Eidsvoll som de sentrale, i tillegg til skolen på Mysen.

I biografien om Olav Aukrust som professor Jan Inge Sørbo kom med i 2010, prøver Sørbo nettopp å finne sammenhengen i linja fra Herder og Grundtvig, over Christopher Bruun, og fram til Rudolf Steiner og antroposofien. Han finner denne sammenhengen i det han kaller Grundtvigs restaurasjon av førkristen, norrøn mytologi. Dette synspunktet hos Grundtvig passer godt sammen med nasjonalromantikken i Danmark,

men enda bedre sammen med kampen for å etablere en egen norsk nasjonal kultur som strakk seg over og bak hele dansketida.

Sørbo finner klare innslag av dette hos Christoffer Bruun, særlig når Bruun i *Folkelige Grundtanker* skriver følgende: «Vi vilde gerne søge at give Tilhørerne er Indblik i den dybe sammenheng mellom Verdens Begivenhederne, i den store plan som gaar gjennom hele Menneskeslægtens Liv paa Jorden. Vi er visse paa at om dette lykkes os, skal det gieve dem god Hjælp til at tenke dybere over Menneskelivet i det smaa, saaledes som de ser det omkring sig og i sig». Bruun tror på en «germansk Renaissance», og kombinerer i følge Sørbo et teleologisk historiesyn, at historien utvikler seg mot et mål, men en lære om det nasjonale og om nasjonalkarakterene. Kristendommen blir en slags lønn for høyt kulturelt nivå på et førkristent stadium. Bruun skriver: «Alle de Folkeferd som har naaet nogen Christelig Blomstring, har også levet et merkelig Liv før de blev christne. Christendommen har ikke taget Vildmannsfolk og ophøiet til Hovedfolk inden Menneskeheden. De gamle Germaner har ikke været Zulukaffere». Denne uttalelsen klinger heller dårlig våre dager, nesten rasistisk i sin kulturarroganse, men var ganske vanlig i Bruuns samtid.

Olaf Funderud på Østfold Folkehøiskole prøver seg på samme lange linjedraging i en artikkel i boka *Østfold Folkehøiskole i tyve år*, en artikkel som også ble trykt i sin helhet i *Høgskulebladet* i 1932. Funderud skriver: «Germanerne er en gren av den store ariske eller indoeuropeiske folkegruppe. Den tidsepoke vi tilhører kan vi sette fra år 1250 av, eller fra slutten av korstogstiden. Germanerne var ved de tider kommet så langt i sjeelig utvikling at de kunde ta ledelsen. Til den tid var denne gren av det store stamtre holdt tilbake, mens andre folkeslag lengre mot øst av mange årtusener hadde dannet kulturstater og vært ledere for menneskehetens utviklingsgang på Jorden». Dette synspunktet holder Funderud fast på, han gjentar det stadig, blant annet i en artikkel i *Høgskulebladet* i 1936.

STEINERPEDAGOGIKK I FOLKEHØGSKOLEN

Jan Inge Sørbo hevder at «på same måte som Grundtvig las Herder og forkynte sin syntese av ein glad folkeleg kristendom og nasjonal vekking, vil rektor Funderud og hans medarbeidarar no kombinere nasjonal vekking med bodskapen frå Rudolf Steiner». Det kan virke som om det antroposofiske innslaget i norsk folkehøgskole har inspirert til et nytt forsøk på nasjonal vekking etter Bruun. Det er derimot ikke lett å se at det også var et forsøk på å introdusere en særegen antroposofisk steinerpedagogikk i folkehøgskolen. Skolen underviste i norsk med grammatikk, litteraturhistorie, matematikk og psykologi, naturfag og kjemi, husstell og helselære, bibelkunnskap og kirkehistorie, musikk og sang. Utfra jubileumsboka er det få eller ingen tegn til dans, eurytmi, eller formingsfag som tegning og maling. Elevene har fått reise til Kristiania for å gå på teater, men teater- eller dramaundervisning er det ingen spor av i fortellingen om skolen.

Det er Olav Aukrust som fører antroposofien inn i folkehøgskolen, gjennom sin påvirkning av Olaf Funderud i Østfold, og gjennom sitt eget arbeid ved folkehøgskolene seinere i Gausdal og Dovre. Funderud har i 1930 havnet i en polemikk med Eivind Berggrav om synet på Olav den Hellige og Olavssynet, og som en del av dette ordskiftet skriver han følgende i «i 1930: «Det var i 1913 at Olav Aukrust ba mig lese en bok med følgende tittel: Kristendommen som mytisk kjensgjerning, av Steiner. Det gjorde jeg, og forstod straks rekkevidden av denne merkelige bok. Og de 17 år som har gått har bekreftet det». Når Olaf Funderud skal trekke lange linjer i norsk folkehøgskole, preges han av det antroposofiske grunnsynet. I en artikkel *Skole- og kirkestrid (1850 – 1890)* i jubileumsboka til Østfold Folkehøiskole skriver han: «I 80-årene kommer for alvor hit til landet den unge, djerpe naturvidenskab. I 1858 kommer *Darwins Artenes oprindelse* og dermed også spørsmålet om menneskets avstamning og evolusjonsteorien. Det gamle løsnen, skepsis og vantro, gudløshet og gudsfornektelse satte inn, og dette blev en altfor kald luft for folkehøgskolene. På den ene side de sterkt dømmende pietister og de rettroende, på den andre side naturvidenskapen og de slutninger som blev dratt av den. Det blev folkehøiskolens oppgave å holde likevekten, la det menneskelige komme til sin rett».

EVOLUSJONSLÆREN

Kampen mot Darwin og evolusjonslæren fortsatte å være en viktig kamp for antroposofene, og gjentok seg med mye kraftigere ordbruk i samband med nyttgivelse av Grimbergs historieverk i 1955. I et nyskrevet åpningskapittel i dette verket bruker professor Anatol Heintz evolusjonslæren som bærende perspektiv. Antroposofene hevder med bakgrunn i Steiners skrifter at mennesket slett ikke stammer fra apene, men at mennesket eksisterte før dyrene. En viktig tanke hos Steiner var at mennesket aldri hadde vært dyr, mennesket var uferdig og kunne hele tiden utvikle seg, mens dyrene var skapte som de var en gang for alle. Med sin Darwin-kritikk hadde Olaf Funderud grepet fatt i en hovedtanke hos Steiner, og foregriper en seinere debatt som ble meget hard, og som antroposofene vel ikke kom så heldig ut av til slutt. At folkehøgskolen skulle la det menneskelige komme til sin rett, var nok de fleste folkehøgskolefolk enige med Funderud i, men noen kamp mot darwinismen er det for øvrig ikke så lett å få øye på.

«Det er Olav Aukrust
som fører antroposofien
inn i folkehøgskolen»

Sommeren 1925 ble et aktivt år for Funderud. Sammen med blant andre Lars Eskeland fra Voss Folkehøgskule skulle han delta på et større møte i Meissen, noen mil fra Dresden i Tyskland, et møte arrangert av Sachsens Landesregierung. Han holder foredrag om norsk folkehøgskole, og om den norske bondens historie. Samme sommer leser han Grundtvigs mytologi, Rydbergs *Fädernas Gudasaga*, og en serie foredrag av Steiner om germansk mytologi, han skal nemlig holde foredrag om nordisk mytologi på Høgskulelærarlagets årsmøte på Fana folkehøgskule i august samme år. Foredraget blir holdt, men vekker ikke debatt eller motforestillinger. Det er vanskelig å si hva andre årsmøtedeltakere måtte mene om hans antroposofiske holdninger, men spaltene i Høgskulebladet vitner ikke om kraftig motbør. I 1934 presenterer Olaf Funderud steinerskolene i Høgskulebladet. Han nevner at det finnes steinerskoler i Norge, og så skriver han: «Da denne pedagogikk ligger nær opptil folkehøiskolens pedagogikk, vil jeg anta at mange som arbeider i folkehøiskolen kunde ha lyst til å vite litt om grunnsynet og arbeidsmåtene i denne særskilte skoleart». Han sender derfor en redegjørelse til bladet, og i denne redegjørelsen legger han vekt på at steinerskolene er barneskoler, men at Steiner «Gjennom en dyp innsikt i menneskenaturen og barnets utvikling har kunnet gi meget fruktbare pedagogiske anvisninger. Hans klarlegging av menneskets vesen åpner helt nye muligheter på pedagogikkens område».

ENSOM SVALE

I juni 1935 skriver Olaf Funderud et langt innlegg i Høgskulebladet om Rudolf Steiner og pedagogikken. Funderud hevder at Steiners helhetstenking er svaret på samtidens utfordringer: «Hvad vi trenger nu på alle felter, ikke minst på det pedagogiske område, er syntese. Og noget trenger i forgrunnen: jeg vi kalde det læren om mennesket, mennesket som vesen, spørsmålet om Kristus og menneskesjelen og livet etter døden, eller *ondskapens åndebær under Himlen*. Dette har da ikke noe med pedagogikk å gjøre? Jo, det har». Han avslutter artikkelen sin med at Steiners pedagogikk er en videreføring og utdyping av folkehøgskolens egen pedagogikk basert på Grundtvig og Christopher Bruun. Disse tankene ble også presentert på årsmøtet i Høgskulelaget på Funderud sin egen skole 8–12. august 1935, men det er ikke Steiners pedagogikk og debatt om denne som preger Høgskulebladet etterpå. Hovedgrunnen er nok at **Steinerpedagogikken blir plassert på barnetrinnet**. De dypere idéene hos Steiner, antroposofien som åndsvitenskap blir ikke tatt opp, og Funderud blir en ensom svale i sitt forsvar for helhetssynet hos Steiner.

Olaf Funderud får etter hvert et meget godt forhold til Tyskland og særlig til Sveits, og grunnen er Rudolf Steiner og antroposofien. I 1938 er han i Sveits, på Steinerhøyskolen i

Dornach der antroposofenes Goetheanum ligger. Etter dette besøket skriver han en hyllest til universalgeniet Steiner i *Høgskulebladet*. Steiner hylles for det meste; eurytmioppførelser, eksperimentell kreftbehandling, biologisk-dynamisk bruksmåte i jord- og hagebruk, malerkunst og kunnskap og bruk av ulike urter. Funderud framstår som komplett antroposof, men får fortsatt være i fred med sin hyllest til universalgeniet Steiner, uten motinnlegg.

ADVARER MOT MATERIALISME

Etter krigen endres samfunnet, landet skal gjenoppbygges, og skole, utdanning og pedagogikk skal først og fremst være nyttige redskaper i gjenoppbygging, og i bygging av en velferdstat. Olaf Funderuds røst forstummer etter hvert. Han lanserer en teori om folkehøgskolens tre tidehverv; det første fram til 1890-åra, det andre fram til 1940 og okkupasjonsåra, og det tredje etter krigen der folkehøgskolen blir stilt overfor helt nye krav og utfordringer. Han ser behovet for nyorientering

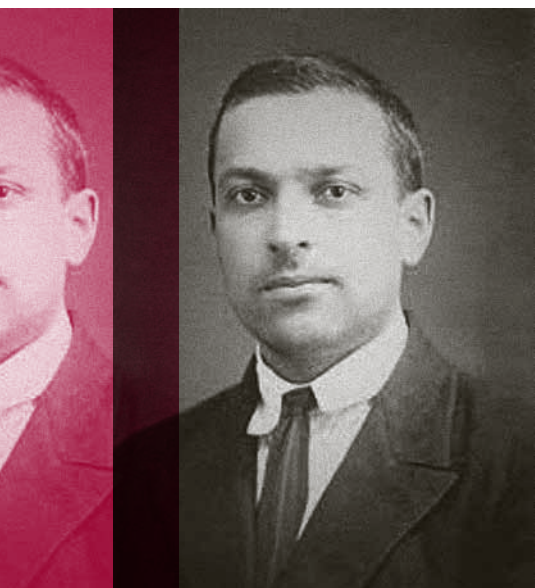
og for øking av den materielle velstand, men advarer samtidig mot materialisme, og særlig mot naturvitenskapelig innflytelse på åndslivet og at naturvitenskap fortrenger religionen. Han etterlyser en kraftfull åndsvitenskap, og henviser igjen til Steiner. Olaf Funderud og Østfold Folkehøiskole hadde i 21 år utgitt et eget blad for skolens elever og lærere, kalt *Østfold Folkehøiskole*. Dette bladet kommer med sitt siste nummer i mars 1947. Her gjentar han sitt forsvar for Steiner, og han holder fram antroposofiens syntetiske tenkemåte og åndsvitenskapelige grunnsyn som viktigere enn noen sinne. Samtidig er

det et streif av vemod over artikkelen. Bladet stopper, og han vet ikke hvordan framtida vil forholde seg til synspunktene hans. I en takk til Funderud for arbeidet med bladet skriver hans nære medarbeider gjennom mange år dette: «Olaf Funderud har alltid vist seg å være en født folkehøgskolemann, hengen som få til folkehøgskolens opprindelige og forjettende impuls. Derfor har han heller aldri lagt skjul på, at han synes det ikke lenger nyttet å lage høgskolekonservatisme hverken av Grundtvig eller Christoffer Bruun eller noen annen. Han ønsket å arbeide i deres ånd, men ut fra den katastrofalt forandrete kultursituasjon som to verdenskrigshverv i vårt angivelige så høyt opplyste 20. århundre har skapt».

Østfold folkehøiskole blir etter hvert nedlagt, og gjenoppstår som Mysen Folkehøyskole med Norges Bondelag som eier. Da har perspektivet endret seg, og Olaf Funderud som fyller 80 år 1. januar 1950 avslutter for alvor sitt arbeid. Ingen norsk folkehøgskole fortsetter arbeidet i samme ånd, og utover på 1950-tallet som på mange måter er antroposofenes mest markante år i Norge, er folkehøgskolene opptatt av helt andre saker. Antroposofien ble en parentes i norsk folkehøgskole.

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelses. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker- sosialkonstruktivistisk læringsteori. Nå får vi Lev Vygotskij presentert av Sindre Findal Vinje.

MIN PEDAGOGISKE LEDESTJERNE: LEV VYGOTSKIJ

Lev Vygotskij er den pedagogen som har hatt størst betydning for mitt pedagogiske virke. Det er han som har kommet med den mentale modellen som alltid ligger i pannelappen når jeg jobber direkte med elever under før- og etterarbeid.

AV SINDRE FINDAL VINJE

Lev Semenovich Vygotskij (1896–1934) døde av tuberkulose bare 37 år gammel, da etter å ha lidd under sykdommen i 15 år. Selv om han døde ung og preget av sykdom etterlot seg 180 titler og skriftlige arbeider på flere tusen sider til sammen. Vygotskij arbeidet nærmest uavbrutt, bare mellom 1929 og 1930 produserte han 50 større arbeider. Dette til tross for at han arbeidet under svært krevende forhold i det nye Sovjetunionen. Det var streng sensur og muligheter for å uttrykke nye ideer var begrenset.

Vygotskij ble som mange av sine kollegaer beskyldt for å være for vestlig orientert. Han formulerte seg ofte noe forsiktig grunnet de rådene forhold i 1920–1930 årenes Sovjetunionen. Dette har medført at hans tekster er åpne for tolkning og at flere ulike pedagogiske retninger har brukt hans tekster for å underbygge egen argumentasjon. Ut fra en slik bakgrunn er det derfor nødvendig å presisere at denne presentasjonen er basert på egne tolkninger, skjønt jeg er vel en av dem som regner han som en sterk bidragsyter til de sosiokulturelle læringsteoriene.

«det sosiokulturelle perspektivet bygger på eit konstruktivistisk syn på læring, men legg avgjerande vekt på at kunnskap blir konstruert gjennom sambandling og ikkje primært gjennom individuelle prosessar.»¹

Av forfattere som hadde en sterk påvirkning på Vygotskij kan man særlig trekke frem Hegel og den ukrainske språkforskeren Alexander Potebnya som forsket på sammenhengen mellom språk og tenkning. Hegel bidro med sine arbeider på dialektisk forandring. Vi finner tydelige spor av dem begge i Vygotskij sine arbeider.

Han var vel belest innen flere fagdisipliner og studerte ulike fag ved flere universitet samtidig. Det kan nevnes fag som medisin, litteratur, historie, psykologi og pedagogikk. Selv mens han ledet større forskningsprosjekter ved Universitetene i Moskva og Karkhov studerte han medisin.

Det sier seg selv at man ikke kan presentere alle hans arbeider eller teorier på de ord man får til rådighet i denne artikkelen. Vygotskij behandler fire hovedområder vedrørende utvikling i relasjon til sosial interaksjon og læring i boka «Tenkning og tale» fra 1934. De fire er:

1. sammenhengen mellom språk og tenkning
2. tenkningens utvikling frem til begreper
3. utviklingspotensialet ved vitenskapelige begreper
4. «den proksimale (nærmeste) utviklingssonen»

Jeg velger derfor å fokusere på hans kanskje mest berømte teorimodell; nemlig den proksimale utviklingssone. Det er etter mitt syn hans viktigste bidrag til pedagogikken og det bidrag som alltid er ved meg i praksis.

DEN PROKSIMALE UTVIKLINGSSONEN

Hvis vi tar som utgangspunkt at en elev har grenser for sitt læringspotensiale, kan vi så dele disse grensene inn i ulike kategorier. Den nærmeste grense er hva eleven kan klare på egen hånd, uten hjelp av andre. Deretter har vi en grense for hva eleven kan klare dersom hun får hjelp av andre. Utenfor dette finner vi hva eleven hverken klarer på egen hånd eller ved hjelp av andre. Den sonen som eksisterer mellom yttergrensen for hva eleven kan klare på egen hånd og hva man kan klare ved hjelp av andre blir av Vygotskji kalt for den proksimale utviklingssone. Og etter min mening er det her selve lærer-gjerningen befinner seg – i den proksimale sone. Vi skal være der for eleven, vi skal bidra til at eleven får utfordringer og mestring på sitt nivå. Vi skal bidra til at å flytte grensene. Eleven skal stadig øke sin kapasitet til hva hun klare på egen hånd og hva hun kan klare med hjelp fra andre. Lærerens viktigste oppgave, ja selve fundamentet i vårt virke er å flytte disse grensene i positiv retning.

Og det er i den proksimale sone at vi finner lærerens fundament, vår grunnleggende oppgave, men også vår største utfordring. Hvordan skal vi klare å tilrettelegge for hvert enkelt barns grenseoppgang, slik at alle får utfordringer ut fra sitt nivå. Dette leder raskt inn i en større debatt om tilpasset opplæring, noe som ikke er denne artikkelens hensikt. Men jeg kan allikevel kort nevne man ofte opplever debatten om tilpasset opplæring som noe polarisert; enten er det ved en ekstrem individualbasert variant av opplæringssituasjonen eller ved kun innlæring sammen med fellesskapet. Pendelen mellom disse to poler har svingt i årenes løp, og det kan synes som man nå er på vei tilbake til mer fellesopplæring etter år med individuelle arbeidsplaner og studietimer. Flere peker på fordeler og muligheter med å kunne skape læring og vekst for den enkelte innenfor fellesskapets rammer.

Det er nettopp her jeg tror man finner noe av nøkkelen; nemlig å kunne klare å tilpasse eller treffe med undervisningen slik at alle i gruppa får utbytte av læringen. Om det er vanskelig; ja – men, det er mulig. Og om det er viktig at det skjer i gruppa og fellesskapet – ja. Både fordi jeg tror at den beste læringa skjer i samhandling med andre mennesker, men også fordi en slik innlæring gjør deg bedre rustet til å tre inn i fellesskapet. Du møter andre tanker og måter ting blir gjort på. Du møter andre mennesker og lærer sosial samhandling. Og du lærer.

«Vi skal være der for eleven, vi skal bidra til at eleven får utfordringer og mestring på sitt nivå»

HVORDAN PASSER MODELLEN OM «DEN NÆRMESTE UTVIKLINGSSONEN» INN I FOLKEHØGSKOLEN?

Det grunnleggende ved Vygotskji sine teser om læring er at det skjer i et skjer i fellesskap sammen med andre mennesker. Solerød bruker følgende forklaring i sin bok «Pedagogiske grunntanker i et dannelsesperspektiv»:

All vår tenkning har sitt opphav i sosial aktivitet, samspill med andre mennesker. Den formes av kommunikative og sosiokulturelle erfaringer. Det sosiale kommer først, deretter det individuelle.²

Man kan formelig se for seg folkehøgskolens pulserende liv og rytme i beskrivelsen til Solerød. Det er som hentet fra folkehøgskolens ånd; «det sosiale kommer først, deretter det individuelle».

Folkehøgskolen er, slik jeg ser det trygt plassert i en sosial-konstruktivistisk læringstradisjon. Læringen skjer i den levende vekselvirkningen mellom elev og lærer – dialogen er vårt viktigste arbeidsredskap. Igjen vil jeg henwise til Solerød når han beskriver Vygotskji sitt rammeverk for læring:

Mennesker i et læringsfellesskap kan ulike ting, og ved å bidra med sin kunnskap skaper de sammen ny kunnskap (utvikler nye intellektuelle redskaper og artefakter), som danner grunnlag for ny forståelse, utvikling av nye redskaper og stadig ny læring.³

På samme måte som i andre skoler må også lærere i folkehøgskolen jobbe med å utvide elevens grenser, både det hun mestrer alene og det hun kan klare å mestre ved hjelp av andre. En av de store fordelene i folkehøgskolen er det rammeverk som omslutter læringssituasjonen. Her blir man ikke målt og veid, men kan oppleve et genuint læringsfellesskap. Rammene er der – elevene er der med sine usynlige grenser som bare venter på å bli tøyd, enten det dreier seg om fag, sosiale ferdigheter eller danning.

² Solerød 2012: 226

³ Solerød 2012: 227

Ha derfor alltid modellen om den proksimale utviklingssone med dere – det er ikke en modell som viser læring ikke er statisk. Den inviterer til fellesskap og læring.

UTFORDRINGER MED VYGOTSKJI?

Ja, det er noen utfordringer med arbeidene til Vygotskji. Først og fremst er det åpenheten – mulighetene for å tolke hans tekster i ulike retninger. Dette kan tilskrives både hans arbeidsforhold i 1920–30 årene, men også hans lengre sykdomsperioder. Bråthen forklarer det på følgende måte:

Vygotsky var aktiv med psykologisk forskning kun i ni hektiske år mens han til dels var sterkt plaget av sin frem-skredne tuberkulose. Dette har nødvendigvis ført til at hans verk er både ufullendt og fragmentert. Det inneholder langt flere ansatser enn konklusjoner. Derfor fremstår også Vygotskys verk som en delvis 'åpen bok' som mange har tolket på ulike måter til dels til inntekt for motstridende pedagogiske grunnsyn. Vygotsky byr altså på et tolkningsproblem.

Men selv om hans tekster er «åpne» for tolkning betyr det ikke at hans arbeider er legitime og virkningsfulle for det praktiske virke. Det finnes nok av eksempler på betydningsfulle tekster opp gjennom verdenshistorien som tolkes på ulike måter.

«Det grunnleggende ved Vygotskji sine teser om læring er at det skjer i et skjer i fellesskap sammen med andre mennesker»

Min pedagogiske ledestjerne, dersom jeg må velge blant mange viktige bidragsytere, er Vygotskji. Det er han som har fått meg til å forstå de grunnleggende prinsipper for min lærergjerning uttrykt ved «den proksimale læringszone».

KILDE- OG LITTERATURLISTE:

Bråten, Ivar; *Vygotsky i pedagogikken*; Cappelen Akademisk Forlag as, 2. opplag 1998

Dysthe, Olga; *Ulike teoriperspektiv på kunnskap og læring*; Artikel i *Bedre skole*, 1999.

Mathisen, Arve; *Mead og Vygotsky om utvikling og læring*; http://arvema.com/tekster/Mead_Vygotsky.pdf, april 2005.

Solerød, Erling; *Pedagogiske grunntanker – i et dannelsesperspektiv*; Universitetsforlaget 2012

Planlegger dere lærertur?

Vi har lang erfaring med å arrangere studieturer for lærere, og i tillegg til fly, overnatting og kulturelt program kan vi også hjelpe med et faglig opplegg som f.eks besøk på en skole eller bedrift. For mer informasjon – ta kontakt med oss.

Her er noen prisforslag basert på flyreise fra Oslo og 2 netter i dobbeltrom på 3-4* hotell:

Riga	fra kr. 2.690,-	Berlin	fra kr. 2.590,-
Lisboa	fra kr. 2.990,-	London	fra kr. 2.590,-
Budapest	fra kr. 2.490,-	Istanbul	fra kr. 3.390,-

LISBOA programforslag

- Transport mellom flyplass og hotell
- Bysightseeing og utfukt til Belem (evnt sykkel sightseeing)
- Utfukt til f.eks Sintra og Estoril/Cascais
- Omvisning og vinsmaking på portvin instituttet
- Jeep safari i Sintra
- Team Building (bl.a orienteringsløp i Lisboa's gater).

RIGA programforslag

- Transport mellom flyplass og hotell
- Bysightseeing til fots i gamlebyen
- Utfukt til f.eks Sigulda eller Jurmala
- Øl eller vinsmaking
- Spa
- Team Building (f.eks paintball eller Rally kjøring)

Telefon: 23 10 23 45 / Kirkegata 32, 0153 Oslo
grupper@gruppetur.no
 Gruppetur.no - et selskap i KILROY konsernet

Gruppetur.no

KRISEN AV JAN JØRNMARK

Vil du ha en dypere forståelse av dagens finanskrise, bør du lese boken til økonomiprofessor Jan Jørnmark. Dette er årets bok innen økonomi, historie og samfunn!

AV ØYVIND KRABBERØD

Dagens europeiske krise begynte ikke med en boligboble i Amerika. Den begynte lenge før det smalt i USA. For å finne ut hvorfor krisen ikke tar slutt tar Jan Jørnmark oss tilbake til 50-tallet og forteller historien om det moderne Europas fremvekst. KRISEN begynner med en italiensk oljemagnat som bygget om kontinentets industrielle kart før et mystisk flykrasj avsluttet hans karriere. Den fortsetter i Sverige, der mediemogulen Jan Stenbeck i rasende tempo forandret Bergslagens industriruiner til et nytt europeisk kommunikasjonsimperium. Deretter følger en rundtur i den spanske boblen og et forfallent post-kommunistisk landskap utenfor Berlin. Boken slutter med en norsk epilog.

Jan Jørnmark er docent i økonomisk historie. Han arbeidet lenge som lærer ved Chalmers og Handelshøgskolen i Göteborg, der han flere ganger fikk prisen som beste lærer. Jørnmark har skrevet suksessbøkene *Overgivna Platser* og *Avgrunden*. De siste årene har han gjort flere radio og tvprogram om globalisering og avindustrialisering.

«I et kapitalistisk samfunn ligger det en ustoppelig kilde til endring i teknologien som konstant utvider grensene for det mulige. De store organisasjonene som er tuftet på en bestemt måte å håndtere arbeidere, råvarer og teknologi, klarer ofte ikke å forholde seg til disse endringene. Det gjør at det hele tiden åpnes nye vinduer for den som ser endring som en mulighet fremfor en fare»

ØK

FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN 2013: LÆRINGSLYST – FRIHET TIL Å LÆRE

Det var folkehøgskoleorganisasjonene i samarbeid med Utdanningsforbundet som sto bak Folkehøgskolekonferansen 2013. Nærmere 100 deltakere var samlet i Lærernes hus i Oslo 6. november. Konferansen pekte på folkehøgskolen som en annerledes og kreativ læringsarena som vektlegger de unges behov for avklaring og motivasjon for videre utdanning. De aller fleste ungdommer går ut av folkehøgskolen med styrket selvtillit, større læringslyst og motivasjon for veien videre. Hvorfor lykkes folkehøgskolen? – spurte arrangøren i innbydelsen til konferansen. Målgruppen for konferansen var lærere, rådgivere, veiledere og skoleledere.

PÅ FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN: ØYVIND KRABBERØD OG MARTE FOUGNER HJORT

TOM TILLER: – VI SKAL VÆRE PÅ JAKT ETTER DEN VARME KUNNSKAPEN

Professor i pedagogikk Tom Tiller (68) sjarmerte og utfordret salen i sitt foredrag under Folkehøgskolekonferansen i Oslo i november. Han hadde fått temaet På rett spor? Om læringslyst i folkehøgskolen. Det ble like mye et foredrag om humanisme, menneskelighet og ditto umenneskelighet.

– Vi må ha mot, vilje og kompetanse under nordlyset, vi må ha et lys over oss. Ordene blir finere og finere, men lite skjer postulerter professoren fra sin sittende positur. – En lærer som redder en elev fra en «sosial løpebane» har tjent inn livslønna si pluss 20 prosent. Når folkehøgskolen kan få ut glade og entusiastiske mennesker – kan vi regne på det økonomisk. Jeg håper regjeringen ser hvilken positiv samfunnsøkonomisk virkning skoleslaget har.

ER VI PÅ RETT SPOR?

Tiller filosoferte over to spor i sitt pedagogiske paradigme. Først viste han til skammens spor der man lærer å skjermes – der man frykter for å gjøre feil i ung alder. – Nå har vi fått en postmoderne sofistikert pisk – PISA, og det har sine omkostninger. Det må komme bedre tider hvor mennesket står i sentrum, profeterte en håpende nordlending.

Så hoppet Tiller, som Pippi, over

fra skamsporet til stolthets/verdighets-sporet. – Astri Lindgren opponerte mot det rådende paradigmet. Det er stolthetssporet som er spennende – med *jeg er, jeg vil, og jeg kan noe!*

KALD KUNNSKAP

Tom Tiller skriver nå en bok om folkehøgskolen og folkehøgskolepedagogikk, med tittel; *Læringskoden – om læring og læringslyst i folkehøgskolen*. Han har begått 70 bøker, flere oversatt til andre språk.

Tiller mente at norsk skole hadde mye å lære av folkehøgskolen og av barnehagen. – Skoleforskere har lagt enorm vekt på det kognitive, men hvis vi bare tror det skjer i det kognitive så taper vi. Da får vi kald kunnskap. En lærer som har kald kunnskap beveger ikke ungdom og gjør bare halve jobben – følelser må også vekkes.

I sitt bokprosjekt søker han etter elevenes magiske øyeblikk, der læreren

er engasjert, og følelser og kunnskap virker sammen. – Vi skal være på jakt etter den varme kunnskapen – og kreativitet krever kunnskap, sa et overflodighetshorn av en professor.

I EKSIL

Tom Tillers «varme» pedagogikk har hatt problemer med å slå rot i Norge. Han mener vi bare fanger deler av mennesket, mens det er helt nødvendig å tenke helhet. – Jeg har gått i eksil med mine ideer, og er mer i Polen, Sverige, Danmark og Canada enn i Norge. Her i landet er det målstyringen som er sjefen, og jeg ble frosset ut. I skolen snakkes det om dropouts, men det er pushouts det dreier seg om. Hvis vi bare skal se på bunntlinja og fortjenesten så ser vi ikke stjernene over, sa en poetisk og streng foredragsholder.

– Men nå har jeg kommet inn i varmen igjen – og det var på tide, smilte Tiller. Han forteller at de nå leter etter alternative modeller – og at det finnes alternativer til målstyring. – Jeg må bry meg og se de jeg er lærer for. Vi kan ikke bruke vareproduskjonstermer i skolen – vi er ikke Rema 1000. Vi kan produsere spiker og rørtenger, men ikke mennesker. Det er snakk om menneskesyn.

– Vi trenger en menneskelig og humanistisk tilnærming. Med læringsvegring i bagasjen finner du ikke billetten til reisen. Folkehøgskolen er en vei til å finne læringskoden – det forteller brevene jeg har fått fra elever i bokprosjektet mitt, avslutter professoren i sitt foredrag fullt av liv og punchlines.

FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN – BILDEKAVALKADE

1. Statssekretær i Kunnskapsdepartementet innledet konferansen med en hilsen. Hun hadde selv gått på folkehøgskole – Toneheim.
2. Tidligere Skjebergeløv og analfabet, jurist Espen Braathen Schönfeldt, delte sin sterke historie med forsamlingen.
3. Filosof Einar Øverenget foredro over temaet – *Dannelse en etisk nødvendighet*.
4. Mingling.
5. Professor i pedagogikk, Tom Tiller, hadde et intenst pedagogisk grep på forsamlingen.
6. Stortingsrepresentant og blogger, Heidi Nordby Lunde, ledet konferansen med sikker hånd.
7. Lærernes hus – et imponerende bygg.
8. Leder i Folkehøgskolerådet og Folkehøgskoleforbundet, Øyvind Brandt.
9. Foredrag av pedagogisk filosof Ingjerd S. Straume – *Danningens paradokser i vår tid*.
10. Mest folkehøgskolefolk i forsamlingen.
11. Solbakken folkehøgskole bidro med kulturinnslag.

1

2

3

4

5

6

7

DISSE DELTOK I PROGRAMMET:

- Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Birgitte Jordahl (H)
- Espen Braathen Schönfeldt, jurist og tidligere folkehøgskoleelev.
- Ingerid S. Straume, pedagogisk filosof med doktorgrad i etikk og pedagogisk filosofi, ansatt som fagreferent ved Universitetsbiblioteket i Oslo og forfatter av boken «Danningens filosofihistorie»
- Tom Tiller, professor i pedagogikk ved Universitetet i Tromsø og forfatter av utallige bøker innenfor pedagogikk. Skriver bok om folkehøgskolens pedagogikk, utgivelse i 2014.
- Ingunn Røstbø, lektor i videregående skole og tidligere folkehøgskoleelev og styremedlem ved Fana folkehøgskole
- Elisabeth O. Kolbjørnsen og Pål Gustavsen fra Veiledningstjenesten i grunn- og videregående opplæring, Veiledningssenteret i Asker og Bærum
- Einar Øverenget, forsker, filosof og forfatter.

9

10

11

TO PÅ KONFERANSEN:

MARIT HETMANN, REKTOR PÅ SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

– Jeg er spent på dagens program. Det blir spennende å høre hvilke tanker som kommer fra Utdanningsforbundet. Jeg gleder meg til å høre Espen Schönfeldt snakke, han har en sterk historie. Jeg ser også frem til foredraget om dannelsesfilosofien. Dessuten håper jeg å få med meg en del nye innspill og kanskje få bekreftet at det vi driver med er fornuftig.

– Som rektor er dannelse noe jeg er bevisst på, blant annet gjennom linjevalgene våre, og i samtaler med både elever og lærere.

OLA BERGUM, REKTOR PÅ ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE

– Det er viktig med slike påfyllsdager som i dag. Bra å få nye innspill jeg kan ta med tilbake til skolen min. Men det aller viktigste er kanskje å få bekrefta at det man driver med er bra og at man er på rett spor.

DANNING: EN LIVSLANG PROSESS

– *Danning som begrep er både velkjent og vanskelig å definere.*

– Men vi opplever stadig en tiltakende interesse for emnet fra studenter, fortalte Ingerid S. Straume på Folkehøgskoledagen. Hun holdt foredraget med tittelen «Danningens paradokser i vår tid», for en lydhør forsamling.

Straume fortalte de fremmøtte folkehøgskolelærerne om danningens historie. Hun snakket om de ulike betydningene ordet har hatt til ulike tider, og i ulike kulturer. Hun prøvde å svare på hva som er vår tids dannelsesidealer, men innrømmet at det er vanskelig å svare på.

– Det jeg tror jeg er motiverende for dere lærere er å se et ungt menneske våkne opp, virkelig glimte til, mente hun.

Straume snakket videre om at det mest vesentlige ved å ta utdanning er dannelsesaspektet.

– Danning angår personlighetsutvikling og meningsskaping. Det å klare å skille det vesentlige fra det uvesentlige.

Hun snakket videre om hva det vil si å være i en dannelsesprosess. Hun fokuserte også en del på 1800-tallet, danningens store århundre. Det var på 1800-tallet begrepet selvrealisering egentlig ble født.

– Målet var autensitet, det å bli seg selv på en ekte måte. Humboldt og Goethe var inspirasjonskilder her.

Videre fortalte Straume om den store interessen for dannelse som oppsto i Norge sent på 1800-tallet. Hun snakket om folkeopplysning, og den sentrale plassen læreren hadde i samfunnet på denne tida. Læreren var bygdas folkeopplysningsmann, som foreleste og opplyste, fortalte Straume. Kanskje inspirerende ord for de fremmøtte folkehøgskolelærerne.

Straume avsluttet med å snakke om dannelsesidealene i vår kultur i dag, som handler mye om forbruk og selvhevdelse, særlig på nettet.

NOK EN DANNET BOK OM DANNING?

Denne artikkelsamlingen tar for seg danning som ideal og begrep hos en rekke tenkere fra oldtiden fram til i dag, fra både den vestlige kulturkrets og andre tradisjoner.

AV SIGURD OHREM

DANNELSENS FILOSOFIHISTORIE

GYLDENDAL AKADEMISK, 2013
REDAKTØR: INGERID STRAUME
PRIS: 463 KR

Dette er boken hun savnet da hun var student, sier redaktør og mangesidig bidragsyter, Ingerid Straume, i forordet til boken *Danningens filosofihistorie*, som kom ut i fjor høst. På tross av tittelen, får vi her først og fremst en idehistorisk dernest en filosofisk gjennomgang av dannelsesbegrepet, med noen høyreiste fyrtårn til å lyse opp farvannet. På samme måte som det ble understreket i boken *Dannelse*, tidligere omtalt i herværende blad, er det tydeligvis de nye, friske studentene som skal være med og legitimere bokens gode intensjoner, og dermed forfatterens betydelige intellektuelle og pedagogiske innsats. At dette skulle være en bok som redaktøren ønsket seg, kan jeg vanskelig benekte, men om dette er en bok som dagens studenter ønsker seg, stiller jeg mer åpent tvilende til. Vil bokens forfattere makte å nå fram

til denne gruppa, leser de tekstene, og oppleves det som står der relevant og meningsfullt? Nei og Neppé. I tillegg er boken for mangfoldig, for lite oppsummerende, og ikke minst, for spørrende, til å treffe instrumentalistiske studenter nedsyltet i pensumlesing, eksamensforberedelser og utenomfaglig ekstraarbeid. Dette er nok heller boken for den særskilt interesserte filosofiske student, eller åpne, seriøse dannelsespedagog.

For i motsetning til mange av de utgivelsene som har behandlet danningstemaer de senere årene, er denne boken best når den viser fram de mange spørsmålene, og hvordan de har blitt stilt opp i gjennom historien. Et av dem er den fyldige og grundige innledningsartikkelen, skrevet av Ingerid Straume selv, som mye av denne anmeldelsen baserer seg på.

I alt 27 artikler, over 375 sider snakker vi om, og det stilles en mengde høyst relevante, og store spørsmål i artikkelene, med bidrag om størrelser som går fra Platon, Konfucius og Jesus, til Rousseau, John Stuart Mill, via Kant og Hegel til Humboldt, og helt fram til vår tids filosofer som Foucault og Habermas. Det er vanskelig enn si umulig å gi en respektabel sammenfatning av innholdet på to sider, og dette ville neppe øke motivasjonen til å lese den. Men, vi skal ikke det, vi velger heller gå litt mer systematisk til verks, ved å prøve å gi en sammenfatning av hovedproblematikken, og bruke noen enkeltartikler som eksempler.

SÅ TIL SYSTEMATIKKEN

I den meget lesverdige innledningen deler Straume inn dannelsbegrepet historie i tre hovedfaser, knyttet henholdsvis til antikkens *paideia*, den tyske idealismens *Bildung* og siste del av 1800-tallets *folkedanning* i Norge og Skandinavia. Her tegnes blant annet et kart over tre tradisjoner innen dannelsesbegrepet. I siste instans knyttes dannelsesbegrepet også til det norske og nordiske, og folkehøgskolen burde derved være en viktig arena. Men både folkedanning og folkehøgskole ytes liten eller ingen plass i resten av boken. Et unntak er Grundtvig som trekkes fram i et av kapitlene, det som handler om Johann Gottfried Herder og *hans danning til autentisitet*. Grundtvig, og via ham, norsk utdanningstenkning har blitt sterkt påvirket av Herders romantikk. Grundtvigs utdanningsprogram er utformet etter Herders lest med en organisk forbindelse mellom individ, folk og menneskehet. Ved overgangen fra allmueskole til folkeskole, kom også det nasjonale og demokratiske innslaget inn for fullt i den norske dannelsdebatten, skriver Turid Løyte Hansen. I tillegg står naturen og det naturlige som et viktig utgangspunkt for og ideal for dannelsprosessen, både hos Herder og i norsk folke- og folkehøgskole, delvis formidlet via Grundtvig.

I den aller tidligste artikkelen i boken gis vi en viktig påminnelse om en viktig, østlig arv, i form av et forfriskende og lett eksotisk perspektiv, men som også har et klart dannelsbegrep. Det gjelder artikkelen om Konfucianismen, av Fengshu Liu, om kultivering av det relasjonelle selv, der begrepet om selvkultivering og det å skape et kunstverk av seg selv, står sentralt. Denne tenkningen og dette stoffet, hvis opprinnelssted er China, og er vel 2500 år gammelt, minner bemerkelsesverdig mye om våre dagers fokus på selvrealisering og positiv tenkning, dog ut fra et helhetsperspektiv som neppe kan sies å være særlig til stede i dagens ego-marked.

Men, etter en slik passende begynnelse, i danningens tegn, følger betimelig nok, en tekst om Platon og Aristoteles og deres *paideia* – begrep. Danningen i oldtiden knyttes til dømmekraften og tilrettelegging for utvikling av denne, ikke minst i form av dialoger, som både Platon og Aristoteles skrev (selv om sistnevntes eksempler dessverre har godt tapt). Både dialogens form og dens innhold er vesentlige, med den dramaturgiske struktur som et viktig *mimesis*-element, som skaper sammenheng, og mimer det menneskelige temperament. Dialoger, særlig de som er tillagt Sokrates, har en egen evne til å kripe under huden på leseren (= den imiterte lytteren), og bli der lenge etter at samtalen er over. Men i oppøving av den dialektiske evnen, var det ikke kun dialogen som gjaldt, regelrette debatt- og diskusjonsøvelser, med avfyring og besvarer av kjappe ja- og nei-spørsmål ser ut til å ha vært regelen i en omfattende opplæring og danning av gode argumentmakere og dialogpartnere, i Platons Akademia.

CASTORIADIS

Men det er særlig i Straumes tredje artikkel, (den andre er om Humboldt), der hun tar for seg greskfødte Cornelis Castoradis sin samfunnstenkning, at vi får nytte av hennes refleksive og kritiske dannelsperspektiv. Her bestemmer hun med Castoradis danning som sosialisering til autonomi, og ekte dannelse som evnen til fri og kritisk refleksjon, også over det samfunnet som nettopp har bidratt med forutsetningene for den samme, autonome refleksjon.

I følge Castoriadis er det kun to samfunnsformer som har kunnet levere forutsetningene for en slik autonomi, og det er det greske, antikke og det moderne, vestlige samfunn. Men hva innebærer en slik demokratisk danning mer presist? Her kan bare nevnes noen sentrale momenter, som også Straume trekker fram. I et demokrati er det fundamentalt viktig at alle samfunnsmedlemmene har mulig-

heten for å utvikle sine politiske og, ikke minst, sine moralske evner. Et nøkkelord i denne sammenheng er dømmekraften, fronesis, som nettopp kommer til anvendelse når kloke beslutninger skal tas i fellesskap. Det er altså **ikke** slik at enhver er født like skikket til å fatte slike beslutninger og dermed delta i demokratiet, dette er et produkt av en sosialisering til autonomi, og dermed danning. Utvikling av dømmekraft krever for øvrig tid til refleksjon, noe det kan se ut til å være vanskelig med, slik det norske og vestlige utdanningssystemet har utviklet seg. Spørsmålet er med andre ord om moderne vestlige samfunn, av typen det norske, med en stadig mer instrumentell undervisningssektor virkelig kvalifiserer til hedersbetegnelser av dette kaliber. Den sterkeste og dypeste betydning av ordet danning er for øvrig hos Castoradis det å «hjelp individet til å bli autonome», en devise som utmerket godt kunne stå som formålsparagraf for en folkehøgskole som mener alvor med sitt dannelsoppdrag.

I et tilsvarende perspektiv skriver Ingmar Meland om ny-kantianeren Cassirer, og vilkårene for danning av en fri personlighet. I denne tenkningen vektlegges den selvstendige tenkeevnen, og danning både som en etisk og politisk sak. Også her ser vi at forestillingen om en sammenheng mellom danning og demokrati står sentralt. For Cassirer handler demokratiets framtid om å dyrke fram og danne folk til mot og sjenerøsitet.

Og slik, med blikk for den nære sammenhengen mellom danning og samfunn eller samfunnsform, er mange av de øvrige artiklene utformet, uten at vi kan gå inn på dem her. Da er det også betimelig å trekke de linjene Straume gjør i sin innledning, og dermed skape en viss sammenheng mellom de mange og tilsynelatende lett fragmenterte enkeltbidragene. Særlig innledningen, men også Straumes øvrige artikler, samt flere andre lysende enkeltbidrag, bidrar sålede til å løfte boken utover det uttalte ambisjonsnivået.

REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i norsk folkehøgskole – i januar. I år var møtet lagt til Bergen fra 15. til 17., med et administrasjonskurs en dag i forkant. Det er 78 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 69 rektorer fant veien til Vestlandet og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Vi noterte oss også for en økende kvinneandel, 26 prosent var kvinner. Det er en sterk økning.

PÅ REKTORMØTE I BERGEN: ØYVIND KRABBERØD

Programmet for rektormøtet fikk så langt vi kan vurdere meget gode tilbakemeldinger fra de deltagende rektorer. Det var et variert program hvor workshops hadde fått god plass. Det var syv forskjellige temagrupper, og det var mulighet for å få med seg tre av dem. Det var mange gode samtaler og erfaringsutvekslinger som høstet lovord.

Det var ellers foredrag og innlegg med forskning-sresultater i folkehøgskolen, Tom Tiller snakket om læringskoden «Lenergien», det var presentasjon av Navi web og Folkehøgskolens læringsplattform. Ole Hamre vekket forsamlingen med sitt inspirasjonsforedrag. Kunstneriske innslag sto en vokalgruppe av lærere ved Åsane folkehøgskole og Ole Hamre/Gabriel Fliflet for.

WORKSHOPS

- **Morgendagens folkehøgskole – Borgund og Ringerike**
- **Skole etter skoletid – Rønningen og Skiringssal**
- **Den glokale folkehøgskolen – Brita Phuthi**
- **Det gode vertskapet – holdninger hos hele personalet – Bømlo og Nordhordland**
- **Elever uten studiekompetanse – Risøy**
- **Folkehøgskolen i nærmiljøet – Hurdal Verk og Voss**
- **Kortkurs – Nestor**

HVOR GÅR FOLKEHØGSKOLEN?

Morten Eikenes fra Ringerike og Sven Wågen Sæther fra Borgund ledet workshopen om *Morgendagens folkehøgskole*. I oppsummeringen spurte Eikenes retorisk om hvorfor vi skal ha folkehøgskoler i Norge? Han mente det er et behov for å forankre dette, og så for seg en prosess hvor dette blir jobbet problemstillingen før neste rektormøte i 2015. – Det er behov for å selge inn skoleslaget både overfor eiere og politikere, sa Ringerike-rektoren. Sæther ønsket seg en modig samtale. – Hva skal være identitetsmerket til folkehøgskolen, så det ikke er noen tvil om hva folkehøgskole er. Vi trenger en likeverdig samtale uten for mye støy, jfr Habermas, avsluttet Sæther.

PÅ REKTORMØTE:

1. Rektormøte nummer?
2. Hvorfor på rektormøte?
3. Hva synes du om programmet?

**GRETE
STRØMSØYEN,
BUSKERUD
FOLKEHØGSKOLE**

1. Mitt første rektormøte
2. Fordi jeg har mye å lære! Fordi det er viktig for folkehøgskolebevegelsen at vi møtes. Fordi det er verdifullt å knytte kontakter.
3. Jeg synes programmet er strålende. Administrasjons-kurset var bra, workshops er utrolig viktig. Tom Tiller og Ole Hamre ga oss en god inspirasjonsinjeksjon, og pausene og det sosiale, som følger med, er verdifullt.

POLITIKERE MØTTE REKTORENE:

– HVOR BLIR DET AV MENNESKET I SKOLEPOLITIKKEN?

– Folkehøgskolen er den skolen jeg har minst lyst til å styre. Jeg liker ikke spørsmålet om studiekompetanse. Det er farlig om dette knyttes opp til deres eksistens, sa Krfs Anders Tyvand i møte med folkehøgskolenes rektorer i Bergen.

Rektormøtet ble avsluttet med et møte hvor representanter fra de ulike partiene i KUF-komiteen (kirke-, utdanning- og forskning) deltok. Tor Grønvik og Øyvind Brandt startet seansen med litt voksenopplæring om folkehøgskole i fortid og nåtid. Representantene hadde fått åtte minutter hver for å presentere egen politikk i forhold til folkehøgskole og besvare følgende: Folkehøgskolen og elever som mangler studiekompetanse. Og de var godt forberedte.

Ganske unisont understrekte stortingsrepresentantene at det er viktig for folkehøgskolen som skoleslag å opprettholde sin egenart og ikke tilpasse seg skolesystemet utenfor. Anders Tyvand fra KrF gikk hardt ut mot regjeringens snevre perspektiv og PISA-fokus. – Det handler om internasjonale rankinger og det som kan måles. Skal barn gjøres til effektive produksjonsmidler for næringslivet, hvor blir det av mennesket i dette, spurte han. Tone-Merete Sønsterud fra Ap var også bekymret over alt pratet om effektivitet, hun mente folkehøgskolen på sitt beste, med sin pedagogikk, kunne komme hele det pedagogiske miljøet til gode. Hun påpekte også læringens egenverdi og viktigheten av læringsglede. Flere understrekte at det var viktig at folkehøgskolen markerte seg tydeligere i det offentlige rommet.

VIL KVESSE KNIVER OG ØKSER

Torgeir Knag Fylkesnes fra SV imponerte salen med å ha lest seg opp på folkehøgskole i juleferien – Bruuns *Folkelige grundtanker* – og minnet om at skolen ikke skulle være en puggeskole knyttet til karakterer. Han sa SV nå ville kvesse kniver og økser for å gi retning for en mer kreativ orientert undervisning og mindre karakterer i den offentlige skolen. Han kom med tre spørsmål til folkehøgskolen: Blir dere for markedsorienterte, og er det nødvendig å se på finansieringssystemet? Hvem skal folkehøgskolen være for – det er dyrt å ta et slikt år? Og han spurte om hvilken rolle folkehøgskolen ville ta i forlengelsen av Ny giv-prosjektet. Iselin Nybø fra Venstre mente det var svært

viktig at folkehøgskolen brukte sitt handlingsrom også når det gjaldt ungdom uten studiekompetanse.

Det er en smule symptomatisk at partier i opposisjon inn- tar mer radikale standpunkter enn i posisjon. Det er ikke mange måneder siden PISA-resultatene i stor grad var fyr- lykten for skolepolitikken. Høyres Kent Gudmundsen pekte på en økonomisk virkelighet, og at partiet ville skape en god skole og bygge kunnskapssamfunnet. Han roste samtidig folkehøgskolen for å se utover det ordinære skolesystemet. Skoleslaget bidrar med bredden i utdanningssamfunnet og til det gode liv, sa Gudmundsen i sitt innlegg. Rektorene fikk så mulighet til å stille spørsmål. Flere var bekymret for skolenes økonomi, andre pekte på nødvendigheten av å tenke helhet og sektoroverskridende.

Inge Eidsvåg hadde fått i oppgave å oppsummere politik- ernes innlegg. Det gjorde han i liten grad, men han holdt en skarpt og følelsesladd tale hvor han utfordret folkehøgskolen – han spurte: Hva betyr det å fremme folkeopplysning og all- menndanning i dag, og finnes det et «pensum» vi kan enes om som tydeliggjøre folkehøgskolens dannelsesprosjekt?

«Skal barn gjøres til effektive produksjons- midler for næringslivet?»

Krfs Anders Tyvand

OM OLE HAMRE

MUSIKER, KOMPONIST OG KUNSTNERISK LEDER FOR FESTSPILLENE I BERGEN SITT UTEPROGRAM. HAN ER FOREDRAGSHOLDER OG JOBBER MED KREATIVE PROSESSER, KOMMUNIKASJON OG INNOVASJON.

• **SOM MUSIKER:** Har samarbeidet med bl.a. Bugge Wesseltoft, Kari Bremnes, Ole Paus, Ketil Bjørnstad, Frode Alnæs, Silje Nergaard og Knut Reiersrud. Utgjør sammen med Gabriel Fliflet duoen Fliflet/Hamre som turnerer nasjonalt og internasjonalt og holder rundt 100 konserter i året. www.kunst.no/flimre. Ole Hamre ble tildelt Vossajazzprisen i 1993.

• **SOM KOMPONIST:** Skrevet en lang rekke bestillingsverk, musikk for film og tv, vignetter og lignende. Tildelt Statens arbeidsstipend for komponister i 2006

Se Olehamre.no og fargespill.no

OLE HAMRE:

MULIGHETENE LIGGER I KAOS

Opplevelse, innlevelse, oppsikt, innsikt, overraskelse og inspirasjon – var Ole Hamres tittel på et ganske så spesielt foredrag. Det var litt av en «gesamtkunstwerk» han delte med rektorene i to ettermiddagstimer.

Bergenseren mente vi som mennesker er dårlige på å se nye muligheter, og pekte på at det er i kaos alle de spennende alternativene ligger – men vi mennesker har problemer med å forlate strukturene. – Nøkkelen til kreativitet og innovasjon ligger i å finne strategier for å vende tilbake til mulighetenes verden. Vil du lære noe om kreativitet så hold deg sammen med de som er under syv år, sa Hamre.

SKOLEN BOMMER STYGT

– En annen måte å komme inn i mulighetenes verden er å dekonstruere begrep vi omgås med til daglig, for å komme ned til *grunnfjellet*, og så bygge det opp igjen til den virkelighet som er her – da blir det mer relevant. Hamre bruker metoden også i musikk – Ja vi elsker har gjennomgått en slik prosess, den fikk forsamlingen presentert.

Hamre kom også inn på læring. – Det viktigste elementet i læring er relasjonene – lærerens evne til så skape en relasjon til elevene. Han mente skolen bommer stygt fordi vi der starrer

«Vi lærer mye raskere når vi holder oss til helheten»

med fragmentene i stedet for å begynne med helheten. – Vi lærer mye raskere når vi holder oss til helheten. Barn lærer noter før de skal spille – det er som å kunne lese før en kan snakke. Ungene våre bruker 13 år på å gå helt tett på – uten å se helheten, påsto en engasjert foredragsholder.

FARGESPILL

Det var sterkt å høre og se hvordan Hamre gjennom stiftelsen Fargespill har jobbet med integrering av unge flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Her innbyr de «hele verden» opp på scenen, i dette flerkulturelle prosjektet som nå har gått i ti år. Her er mestring et kjernebegrep – men også krav.

– Forteller du folk at de er en ressurs da blir de en ressurs. Når alle får lov til å gi så blir vi sterke. Det er en forutsetning at jeg tror jeg kan lære, det gir selvtillit og mestring, sa Hamre.

Det var sterkt å bli presentert for *Fargespill*. Dette var oppreisning og integrering i praksis, framført med varme og glimt i øyet – mange takk!

1. Vokalsang med stor glede av lærere og rektor ved Åsane folkehøgskole.
2. Tom Tiller holdt et engasjert foredrag om Læringskoden «Lenergien».
3. 69 rektor møtte på rektormøtet, pluss to representanter for nye Kristiansand folkehøgskole.
4. Konsert med «FlifletHamres energiforsyning» med Ole Hamre og Gabriel Fliflet.
5. Inge Eidsvåg oppsummerte og avsluttet rektormøtet.
6. Svein Waade fra Wis
7. Voksenopplæring for politikerne om folkehøgskole, ved Øyvind Brandt
8. Det synges på rektormøte.
9. I aksjon: Leder i Folkehøgskolerådet Øyvind Brandt t.v. og nestleder Edgar Fredriksen
10. Action når det tolkes.

Ä, den som var en lövetann

Ä, den som var en lövetann
som sto i skitt og sølevann
i Bispegata 3.
Den aller første lövetann
som blusset bak et søplespann
i Bispegata 3.
Og noen skulle plukke meg,
og "noen" skulle være deg.
Du festet meg på blusen din
og trippet ut i sol og vind,
og jeg fikk være med.

Jeg skulle føle kroppen din
bak utsalgstoff av musselin
da vi gikk gaten ned.
Og tro jeg var en diamant
mot blusens tynne blondekant,
og alle skulle se.
Din lange travle arbeidsdag
så hørte jeg ditt hjerteslag.
Om kvelden gikk du trette skritt
i trappen opp til rommet ditt,
og jeg fikk være med.

8

TSJERNOBYL 2013

Linja Fotoreise ved Sogndal Folkehøgskule har lagt bak seg ei reise i austlege delar av Europa. Siste stopp på reisa var Tsjernobyl.

TEKST OG FOTO: LENE SØRØY NEVERDAL

1. Spor etter barnehage i Tsjernobyl. 2. Sentrumsplassen i Pripjat. 3. Idrettshallen i Pripjat. 4. Radiokative radiobilar.

26. APRIL 1986 KL. 01.26

Ein dampeksplasjon utløysast i reaktor fire på «Lenin nuclear power plant» i Tsjernobyl. Byen ligg ti mil nord for Kiev i Ukraina i dåverande Sovjetunionen. Ulykka var ein konsekvens av eit eksperiment, samt svikt i tryggleiksrutinar. Eksplasjonen var så kraftfull at taket på reaktoren blåste av og den brennande kjerna vart liggjande open. Dermed slapp store mengder radioaktivt støv ut i atmosfæren og spreidde seg over store område.

27. APRIL 1986 KL. 14.00

Evakuering av dei 48 000 innbygarane i byen Pripjat vert sett i gang. Pripjat ligg 2 kilometer frå kjernekraftverket, og var heimstaden til dei fleste arbeidarane i kraftverket. Myndighetene lar innbygarane tru at dei kan komme tilbake til heimane sine kort tid etter. Ein koffert med verdisaker som pass, dokument og fotografi var alt dei fekk ta med ut av byen.

05. MAI 1986 KL. 15.40

Ein armada av redningshelikopter nytta ni dagar og 5000 tonn med lausmasse for å få brannen i reaktoren under kontroll. Helikoptera flaug så nærme som 30 meter for å stoppe brannen. Strålinga var så intens at dei fleste av pilotane omkom kort tid etter.

Brannmenn, soldatar og ei mengd med frivillige tok på seg oppryddingsarbeidet etter ulykka, ettersom robotar ikkje takla den høge strålinga. Sovjetunionen hadde ikkje uniformer med god nok beskyttelse, så arbeidarane kledde seg i blyplater. Arbeidarane vart utsett for dagleg stråling på over 100 millisievert, noko som svarer til ca. tusen røntgenbilete. Det er fem gangar meir enn den maksimalt tillatne dosa for arbeidarar ved atomanlegg.

01. JANUAR 2002

«Den forbodne sona» opnast for turistar. I 2004 er det 870 besøkande.

05. SEPTEMBER 2005

Ein rapport skriven av «The Chernobyl Forum», leia av Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) og Verdens Helseorganisasjon (WHO), kom fram til 56 dødsfall som følge av akutt stråling, 4000 dødsfall som følgje av kreft blant dei 600 000 som vart utsatt for høgast dose, og 5 000 tilfelle blant dei øvrige seks million innbyggjarane som budde i nærleiken. Dei rapporterte stor auke i skjoldbruskkjertelkreft, spesielt blant barn. Rapporten hevda at omfanget av ulykka var kraftig overdrive i vestlege medium, og at radioaktiviteten i Tsjernobyl-området i dag er på et nivå som ikkje vil vere farleg for menneske å bu og leve i.

TSJERNOBYL 3. OKTOBER 2013 KL. 11.30

Ved første kontroll-sjekk til «den forbodne sona» sit spente elevar og ein smånervøs lærar i ein minibuss. På den to timar lange køyreturen frå Kiev vurderer vi atter besøket. Det er framleis mogleg å snu. Kjem vi til å bli radioaktive, få kreft eller dø ein akutt strålingsdød?

Tillating til «den forbodne sona» er søkt om to veker i forvegen, og gruppa kjem gjennom kontrollen utan problem. Vi møter guiden vår Mark, ein heilt vanleg gut på 25 år, som lever av å syne fram Tsjernobyl og Pripjat til turistgrupper. Han er kledd i ei tjukk jakke og på hovudet har han eit skjerf. Med seg har han skjema med reglar og forsikringar. Vi må blant anna signere på at vi ikkje tek med oss noko ut av sona, at vi ikkje et epla på trea og at vi ikkje set sekken på bakken. Reiseselskapet lovar at ein blir utsett for ei avgrensa mengd med stråling, visstnok same mengd som ved eit røntgenbilete eller ved ei internasjonal flyreise. Dei meiner ein vil få ei stråledose på 2 milliSievert på ein dag i Tsjernobyl, og at ein må opp i strålingsdoser på 100 milliSievert for auka kreftisiko.

«Det einaste som vart igjen var dyr og byduer. Byen var overleten til naturen»

– Det er mest fotografar eller ingeniørar som kjem hit, dei fleste har eit formål, seier guiden. Mark arbeidar i sona 15 dagar, og deretter er han heime i 15. Alle som arbeidar i Tsjernobyl følgjer denne turnusen, det er for å avgrense strålinga.

– Eg er frisk, ser du ikkje det? seier Mark.

Første stopp på rundturen er i sentrumsplassen i Tsjernobyl. Her er det bygd opp eit minnesmerke for å syne omfanget av ulykka. Ca. 135 000 menneske vart evakuert i løpet av den første veka etter eksplosjonen. Innafor ei 30 km sone tok det mange år før folk fekk flytte heim, medan det innanfor 10 km sona framleis er forbode å bu. Ved første augekast virka Tsjernobyl som ein ganske vanleg landsby. Bussar og bilar køyrer forbi og folk spaserer i gatene. Det er her arbeidarane bur medan dei har sine 15 dagar på arbeid. Det er strengt forbode å fotograferer desse menneska. Vi kan fotograferer alt anna, berre ikkje arbeidarane.

Vi stoggar ved ein barnehage. Det fyrste vi ser er ei dokke som ligg i skogen. Dokka har ein svak grønfarge på hovudet og ser nesten radioaktiv ut. Inne er det fleire leikar, her er tomme senger og hyller med namnelappar på. Det er rart å tenke på at dei barna som leika her sist er i trettiåra no. Det går kaldt nedover ryggen. Elevane fotograferer flittig.

Shuttlebussen går forbi. Den skal til reaktor fire. Nokon menn går på bussen, klar for neste skift. Vi følgjer same retning, mot reaktoren, som eksploderte for 27 år sidan.

– Her kan de opphalde dykk i 20 minuttar, seier guiden.

– Det held med fem, svarar læraren. Geigerteljaren går berserk. Frøken blir stressa.

Vi tek eit gruppebilde, så stikk vi. Rundt oss spaserar arbeidarane, som held kontroll i kraftverket. Det seiast at der er sprekker i sarkofagen som held det radioaktive avfallet inne. 15 dagar på og 15 dagar av jobbar nesten 2000 menneske her. Dei arbeidar med å bygge ein ny sarkofag som skal setjast over reaktoren.

PRIPJAT 3. OKTOBER 2013 KL. 13.00

Neste stopp er spøkelsesbyen Pripjat. Hovudvegen inn mot byen liknar meir ein gjengrodd sti. Greinene slår mot vindauga på minibussen. Vi stoppar på det som guiden kallar for sentrumsplassen. Det som ein gang var ein open plass med trapper og fontener, liknar meir ein park. Det var på denne plassen 1100 bussar stod i kø for å evakuere innbyggjarane. I løpet av tre timar var byen tømd for alt liv. Det einaste som vart igjen var dyr og byduer. Byen var overleten til naturen.

Vi får omsyning i kulturhuset, på fotballstadion og på tivoliet. Naturen er på god veg til å ta over byen, den kryp sakte inn i bygningane. Det som ein gang var ein sovjetisk mønsterby

Fotoreise ved Sogndal Folkehøgskule.

Frå venstre. Mari Nystuen, Ivar Simonsen, Mari Ågren, guiden Mark, Thea U. Gitmark, Joakim Bonsaksen, Mailen Løvold, Elida Skjærstad, Inger Elisabeth Østraat, Lene S. Neverdal, Sunniva T. Gaski, Julianne A. Knutsen, Mari K. Wilhelmsen, Lina A. Dahl, Ingvild R. Hegh, Sveinung Øvstebø, Emil Jonsson, Carina Stamsnes, Lars H. Slørdal.

av betong, liknar no meir ein jungel. Ein tur over fotballstadion er ein skogstur der ein kan sjå spor etter ville dyr. Store soppar og epletre veks i skogen. Epla ser gode ut, men dei freista ikkje.

Turen går vidare til ein idrettshall med symjebasseng. Klokka på veggen har stoppa for mange år sidan og flisene i bassenget har fått ein svak mosegrøn farge. Målinga på veggane flassar og skogen er på veg inn vindaug. Fotomotiva står i kø og det knipsast ivrig. Dei fleste bygningane i Pripjat er på veg til å rase saman. Å spasere i dei forfalne bygningane er ikkje ufarleg. Golva er dekkja av glasbrot og ein må passe seg for rusten spikar.

– Det har aldri vert nokon ulykker på mine turar, seier Mark.

Som eit siste stopp seier Mark at vi skal få vere med på noko uvanleg, sidan vi er fotografar. Vi får gå på taket til den høgaste bygningen i byen. 15 etasjar opp i ei blokk med ekte sovjetisk stil, alle rom er like. Eg smugkikkar inn i ei leilegheit og kan skimte eit bilete av Lenin på veggen. På toppen får vi oversikt over byen og har god utsikt til kraftverket. Nyfikne bebuarar samla seg visstnok på dette taket for å for å få med seg kva som skjedde den natta kraftverket eksploderte, eksponert for meir stråling enn naudsynt. 27 år seinare står vi på same plass og skuar utover byen som no er overlatt til naturen og til turistar. Menneska som hadde sin heim her kjem aldri til å flytte tilbake, dei har nye liv på nye stadar.

Vi avsluttar dagen med eit måltid i Tsjernobyl by. Vi får servert suppe, brød og vatn på flaske. Maten kjem direkte frå Kiev. Før vi slepp ut av den forbodne sona må vi skannast for radioaktivitet. Ved grønt lys er ein godkjent og kan reise heim. Ein lokal guttegieng snik i køa. Dei går rett forbi skannaren. Ingen stoppar dei.

På veg ut av den forbodne sona blir brått guiden ivrig, han har sett noko interessant. Minibussen stoggar, og Mark seier vi må komme ut. Han har sett nokon hestar på ei slette. Diverre har hestane alt forsvunne i det vi kom ut. Ti ville hestar fekk ikkje stoppa oss frå å reise heim. Bussen køyrer vidare og alle var einige om at vi hadde hatt ein strålende dag.

 Studie- & faglige besøk

 Voksen-grupper

 Trygghet & sikkerhet

 Erfarne reisespesialister

Spar tid & penger • Styrk det faglige • Sikker avvikling av reisen
 Vår lange erfaring med å arrangere gruppereiser og alt det innebærer, gir oss en uvurderlig kompetanse. Samtidig gir det dere som kunder en sikkerhet rundt avviklingen av reisen.
 Med erfarne reisespesialister, den beste service og fleksible løsninger tar vi oss enkelt og greit av hele prosessen.

Som fast kunde får du gode vilkår & fleksibilitet, blandt annet:

- En fast reisespesialist som kjenner deres behov og ønsker
- Solid produktkunnskap. Vi finner de beste og billigste løsningene raskt.
- Fakturaavtale/kredittløsninger
- Rabatter
- Gunstige vilkår og regler
- Internasjonalt studentbevis (ISIC) og lærerbevis

Kontakt for mer:
 • 23 10 23 40
 • groups@kilroy.no

WWW.KILROYGROUPS.NO

IRINA LEE: SHOPPINGFRI – ET ÅR MED KJØPESTOPP

Når jeg setter meg ned for å anmelde denne boka har jeg nettopp gått på en kjempesnell. Men mer om dette senere... AV TONE MINERVA GRENNES

I januar 2012 satt journalist og forfatter Irina Lee på restauranten Lorry med to venninner. Den ene proklamerte at hun ville ha et helt år uten shopping. I løpet av kvelden ble Irina og den andre venninnen overbeviste; det var på tide å stoppe med shopping. For mye penger, tid og engasjement hadde blitt brukt på å fylle skuffer, skap og boder med ting de ikke trengte, men bare hadde lyst på. De lovet hverandre at de neste tolv månedene skulle de klare seg med det de hadde, reparere det som ble slitt, og bytte bort det de ikke trengte.

Sommeren 2013 legger Irina Lee siste hånd på bokverket om sitt år med kjøpestopp – et år som nå er utvidet til to, og hvem vet om hun ikke klarer å fortsette livet ut. Om ikke med fullstendig shoppingsølibat, så med et helt annerledes forbruksmønster.

Dette er historien om Irinas år som shoppingfri, men også om markedets makt, om avhengighet, om forbrukerøkonomi, om bærekraft, og om en stadig voksende bevegelse mot en bedre livskvalitet. Irina Lee skriver lett og levende om til dels kompliserte temaer. Boken er en blanding av dagbok og faktastoff, av personlige betraktninger og journalistiske intervjuer med ulike fagfolk.

Når jeg raskt leste gjennom introduksjonen og første kapittel kjente jeg på mye indre motstand. Hva var nå dette? Tre rike vestkantdamer som skulle avannes som Bogstadveien-junkies, men gjerne kunne bruke uante summer på fin mat, dyr vin, kunstopplevelser, spa og utenlandsreiser. På de mange reisene sine hadde de sågar shoppingamnesti!

Hvordan kan noen rike kvinners velstandspause redde verden?

Men videre ut i lesingen traff den et ømt punkt hos meg og motstanden mot prosjektet ble mindre for hver side jeg leste. For tenk om shoppestopp ble en virkelig stor bevegelse med massiv effekt på markedskreftene, og ikke bare en tilsynelatende trend blant bevisste kvinner. Forbrukermakt er reell makt hvis mange nok er med.

At det eksisterer en forbrukssykdom i Norge i dag er vanskelig å motsi. Vi har blitt mer forbrukere enn borgere av Norge. Gjeldstyngden i den norske befolkning er enorm. Tidligere SV-leder og finansminister Kristin Halvorsen oppfordret oss til å shoppe *mer* når vi fikk et skvulp av finanskrisen. Slik holdes hjulene i gang i en kapitalisert verden styrt av markedskrefter.

Irina Lee sier selv: «Jeg merker at jeg har blitt radikalisert. Mange av problemstillingene relatert til både miljø, økonomi og uetisk produksjon er veldig aktuelle». Lee ble i løpet av valgkampen 2013 en støttespiller for MDG, og det skjer da også noe med leseren i løpet av de 176 sidene etter som hun fører inn ny argumentasjon og flere sider ved vestens overforbruk.

Researchen i *Shoppingfri* er grundig gjennomført, og tilfører kontekst og relevans til boka. Hun oppsøker troverdige kilder, økonomer, professorer. Dialogene med fagpersonene setter prosjektet hennes i et større perspektiv. Dette er dyktig journalistisk håndverk, som også gir incitament til å gå dypere inn i stoffet. Flere fagfolk mener prosjektet kan bevege verden i riktig retning, noen mener det er en symbolsak uten større konkret betydning for en bedre verden, mens andre gir Lee kraftig motstand. Som Arbeidsgiverorganisasjonen Virke som kaller prosjektet direkte uetisk og mener at hundretusener av mennesker vil miste jobben om mange nok skulle

begynne med shoppestopp.

Av de som bestemmer seg for et kjøpefritt år, er det en klar overvekt av kvinner. Det er damer som hovedsaklig står for familienes innkjøp av klær og stesj og ting og tang. Det er oftest kvinner som defineres som «shopaholics». Men spør en sporty kar om antall joggesko i skapet, om skismøring til tusenvis av kroner, se lyset i øynene hos tenåringsgutter på GameStop, sjekk shoppelysten hos menn på Clas Ohlson. De fleste har noe de overshopper på.

Det er derfor litt synd at Irina Lees bok har en såpass feminin tilnærming med sitt dagbokpreg av kvinnelig shoppingerfaringer. Jeg er redd det kan få menn til å avvise prosjektet som «noe kvinner gjør».

Og jeg da?

Allerede på side 27 hadde jeg bestemt meg: Dette ville jeg være med på!

1. september utbasunerte jeg på sosiale medier og til alle som ville høre at jeg ikke skal kjøpe ett nytt plagg før om et år. De første ukene var befriende. Ingen sosing rundt på Steen&Strøm etter jobb, ingen kaldsvetting på Zara med stabler av klær jeg egentlig ikke har råd til.

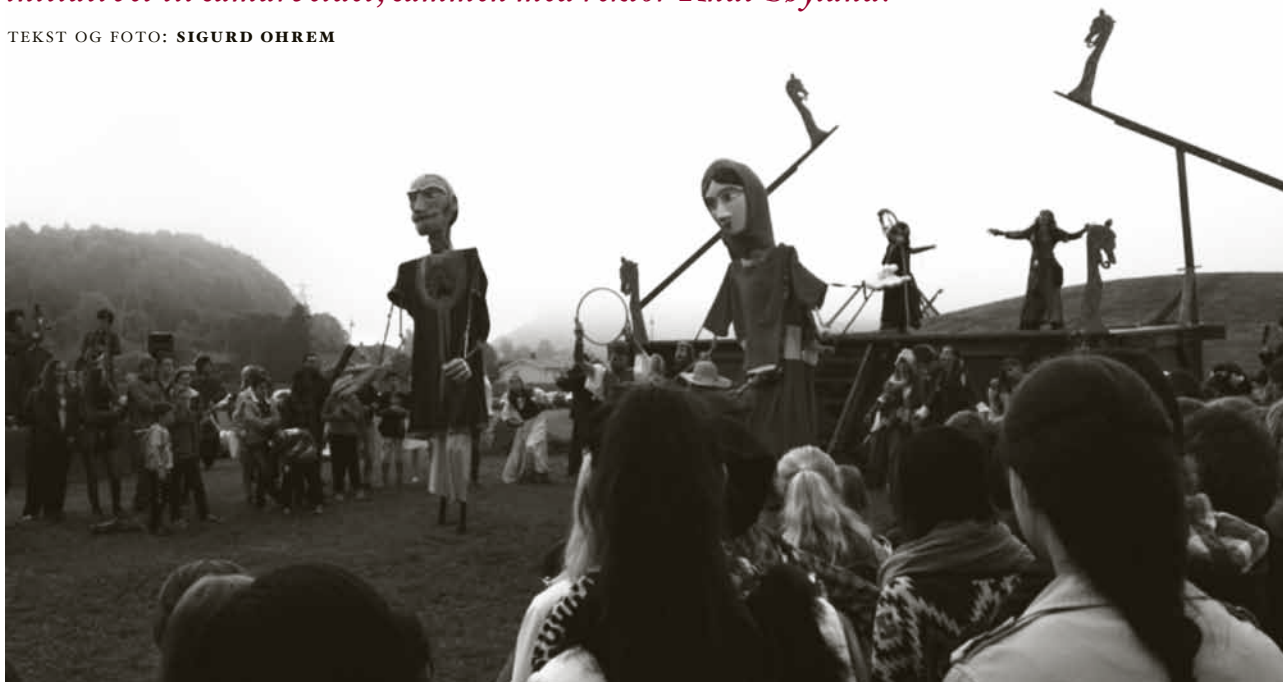
Omtrent på to-månedersdagen sprakk jeg. Skulle bare kjøpe hårfarge (det er selvsagt lov til å gå til frisør, jeg skulle gjøre det enda billigere) på H&M der det var kommet en helt ny høstkolleksjon. Det var tidlig på dagen, jeg var litt nedfor og klærne ropte mykt og forførerisk på meg. Først hjemme våknet jeg skamfull av rusen, men fant heldigvis trøst i Irina Lees bok: «Ingen er feilfrie. Å kutte shopping er en stor omstilling. De fleste snubler og synder og shopper underveis. Det har jeg selv gjort flere ganger».

Hvis handling genererer holdning så er dette en bok man bør lese. Om ikke for selv å gå inn i et kjøpefritt år, så for å bli mer bevisst på eget forbruk og på de etiske og (u)moralske sidene ved kapitalismens shoppingkultur.

GJØGLERE PÅ SKIPINGSSAL

Gjøglerteatret Stella Polaris, som ble stiftet i 1985 av Merete Klingen og Per Spildra Borg, er en av landets mest vellykkede, og seiglivede alternativ til institusjonsteatrene. Da gruppa i våres flyttet med seg og sitt inn i sine nyetablerte lokaler i Sandefjord, ble dette starten på et spennende samarbeid med Skiringssal folkehøgskoles, med basis i EU-ordningen Aktiv Ungdom. I august 2013 flyttet 15 såkalte frivillighetsarbeidere inn på skolen. Etter endt kurs tok vi en prat med produsent Thorunn Hagberg, som tok initiativet til samarbeidet, sammen med rektor Knut Søyland.

TEKST OG FOTO: SIGURD OHREM

Fra Stella Polaris forestilling, stemmer fra Gokstad, med publikum Skiringssal folkehøgskole som publikum, på Gokstadhaugen

Sigurd: Du må fortelle meg litt om hva dette prosjektet går ut på og hva som har muliggjort det. Hva er aktiv ungdom?

Thorunn: Aktiv ungdom er et paraplynavn for forskjellige ungdomsprogrammer organisert av EU, hvor det er en såkalt voluntørtjeneste, altså en tjeneste for frivillighetsarbeid. Her kan ungdom fra hele Europa søke seg inn via en nett-portal, på prosjekter i Europa i det som kalles «border countries». Man bli frivilligarbeider i alt fra en måned til 12 måneder. Enhver kan gå inn på aktiv ungdom på barne- og ungdomsdirektoratets hjemmeside, og så finne prosjekter som du kan reise til. Alternativt kan du legge ut prosjekter som du vil invitere ungdommer til. Forutsetningen for en organisasjon

som Stella Polaris eller en hvilken som helst annen, er at du går gjennom en prekvalifisering som i Norge organiseres av barne- og ungdomsdirektoratet. Det er nå femte året at Stella Polaris bruker den muligheten som ligger i aktiv ungdoms program for europeiske voluntører.

Sigurd: Organisasjonen og tilbudet **må** gå gjennom dette programmet?

Thorunn: Ja, for å være vertskapsgodkjent. Eller begge deler, sånn som Stella Polaris, vi er godkjent som vertskap og som senderorganisasjon. Ungdommer kan kontakte oss og spørre, kan dere være min senderorganisasjon, nå har jeg lyst til å reise som frivillig til et teater eller en ungdomsklubb i Paris

og jobbe der som frivillig i 3 måneder, her har jeg funnet et prosjekt, kan dere være min senderorganisasjon.

Sigurd: Du verden, er dette åpent for alle, for eksempel folkehøgskolen?

Thorunn: Det kan hende, jeg vil tro at Skiringssal absolutt kan kvalifisere seg som både vertskap- og senderorganisasjon. Det finnes folkehøgskoler, jeg vet det for jeg har møtt dem, særlig på nordvest-landet og nordover, som bruker denne tjenesten aktivt. Noen for å skaffe personale til internatet eller kjøkkenet sitt, eller andre oppgaver, hvor en jobber som en tilnærmet ansatt, men reise, opphold og lommepenger finansieres ene og alene av dette aktiv ungdomsprosjektet. Du kan ha grupper og du kan ha enkeltstående deltakere. For øyeblikket er vi i ferd med å avslutte en sånn gruppeseanse, hvor vi har invitert 15 ungdommer, fra hele Europa, til å komme hit, være med i en opplæringsfase og treningsperiode for å framføre et friluftsvikingspill, det som nå heter «Stemmer fra Gokstad», i Sandefjord.

Sigurd: Hvor lenge har disse ungdommene vært hos dere, og bodd på Skiringssal?

Thorunn: De har vært hos oss i en måned.

Sigurd: Og nå drar de tilbake til sine land igjen?

Thorunn: Ja, siste drar i morgen.

Sigurd: Så slike kurs er typiske månedsopplegg?

Thorunn: Dette kurset gjennomførte vi over en måned.

I tillegg har vi hos oss to voluntører som er hos oss i 12 måneder. Så vi har nå ei ungarsk jente og en spansk gutt som er her på det vi kaller for langtids-EVS.

Sigurd: Hva slags aldersgrupper er de i?

Thorunn: Fra 18 til 30.

Sigurd: Så dette er ikke folk som har opplæring i kan disse fra ferdighetene fra før?

Thorunn: Nei, overhodet ikke, de fleste har bare en viss grunntrening, men så kommer i tillegg noen som er faktisk gjengangere på kurset.

Sigurd: Det virka jo som om alle hadde en del erfaring og kunnskap fra før, alle som var med, synes jeg.

Thorunn: Jo, en viss variasjon gjelder nok for gruppen vi har nå i år, for nå har vi holdt på med dette så lenge. Og ryktet sprer seg på teaterskolene og i sangkretser via de ungdommene som har vært her, så når vi utlyser et nytt prosjekt, får vi nå veldig kvalifiserte søkere. Sånn var det ikke i begynnelsen. Vi får mange andre også. Til et sånt prosjekt som det her så får vi mellom 70 og 100 søkere. Dette er jo også et godt bilde på hva som skjer ute i Europa. Dette er en utmerket mulighet til å få reise, fullfinansiert, du får lommepenger, du får møtt en masse andre mennesker. Vi hadde i år en spansk søker, veldig godt kvalifisert, som jeg kjenner fra før, som var påmeldt til vårt prosjekt. Han måtte til slutt takke nei fordi familien hans mista jobbene sine, og han så det som sitt ansvar å være hjemme og sørge for at de ikke mista huset. Så han måtte bli hjemme. Jeg bruker gjerne dette som et bilde. Sånn er situasjonen ute i Europa, selv om denne muligheten ligger åpen for alle.

Sigurd: Men Thorunn, nå har dere jo bodd på Skiringssal

med denne gruppa i en måned. Jeg snakka med dem i forgårs og de virka kjempefornøyd alle sammen, har du noe å si om denne trangbodde opplevelsen, er det en boform og et opplegg som du tror fungerer bra?

Thorunn: Vår henvendelse var jo egentlig et skudd i mørke fordi vi (Stella Polaris) flytte til Sandefjord 14 dager før dette skulle starte. Vi var på smådesperat jakt etter blant annet etter lokaler og innkvartering. «Hva gjør vi?». Der hvor vi var tidligere og hadde mulighet til å huse dem selv, kunne vi ikke være lenger. Og Skiringssal folkehøgskole var det nærmeste jeg kunne se som kunne være en god mulighet. Heldigvis så gikk det i boks, og jeg synes det har fungert veldig bra. Jeg er også ganske overbevist om at det kunne fungert enda bedre hvis Skiringssal og vi hadde hatt det i tankene fra begynnelsen av. Men dette skal vi få gjort noe med til neste gang.

(og her kommer også rektor Knut Søyland, som er innom i forbifarten, med noen ord om samarbeidet så langt...) «Vi er veldig glad for at Stella Polaris har flyttet til Sandefjord», er Knuts spontane kommentar. Vi ble kastet inn i et samarbeid med en gang de sto i byen med flyttelasset.

Det funka! Jeg ser et kjempestort potensiale for Skiringssals del i å samarbeide med Stella Polaris, men vi er avhengige av ulike avklaringer og langsiktig planlegging. Og det er vi i gang med! Vi har en god dialog, og jeg ser med positiv spenning fram mot nye prosjekter i samarbeid med denne fargerike partneren – bokstavelig talt!

Sigurd: For det er mulig å være fleksibel når det gjelder tidspunkt og opplegg?

Thorunn: Vi bestemmer tidspunktet. Stella bestemmer alt selv. Vi har gjort dette i august, vi har gjort det i juni med premiere i juli. Vi kan gjøre det i mai, vi kan gjøre det til jul, vi kan gjøre dette når som helst. Og hvis vi skulle utvide samarbeidet med Skiringssal, tenker jeg, for eksempel ... nå har vi nettopp sett på vårt kostymelager, for eksempel samarbeide om å lage kostymer til dette her. Eller kulisser eller whatever. Det hadde utmerket godt vært mulig. Så kunne vi gjort mer enn bare å bo hos dere, og invitere dere til vår forestilling. For jeg ser veldig mange gode synergier. Og jeg ville jo tro at så mange av de folkehøgskolene som jeg kjenner til fra før som benytter dette programmet, jeg mener dette er et helt utmerket program for en folkehøgskole å ha øynene åpne for.

Sigurd: Hva er det som regulerer antallet deltakere?

Thorunn: For å gjøre et sånt korttidsprosjekt som vi har gjort nå med voluntørtjeneste, må det være minimum 10 for å få en sånn gruppegodkjenning som vi nå har fått. Vi søkte jo om dette her i februar. Nå er det ny søknadsfrist 1. Oktober, og så er det en søknad igjen 1. Februar 2014. Det er 3 søknadsfrister i året i dette programmet. Den søknadsfristen som kommer nå 1. Oktober, den skal vi bruke til langtidsopphold for neste år. En fra første januar, men kanskje også fra juli.

Sigurd: Litt om de ungdommene som var her i år. Jeg fikk jo tatt bilde av og snakket med de fleste. Hvor mange land omtrent kom de fra?

Thorunn: Det var 15 stykker fra 8 land.

Sigurd: Alle i Europa?

Thorunn: Nei, eller det kommer litt an på hvordan man ser det. Hvis jeg var armenier, så ville jeg helt klart sagt ja. Men Armenia er vel strengt tatt Asia, hvis vi skal bruke Europa som begrep, så klassifiseres vel Armenia som Asia. Men det jobbes ganske aktivt i EUs verden med å forberede en utvida medlemsmasse, og det jobbes veldig aktivt mot de tidligere randsstatene til gamle Sovjetunionen. Jeg var på et sånt aktiv ungdom-seminar rett før påske i fjor, i 2012, i Tblisi, Georgia, og der var vi irske, norske, østerrikske, sånn som vi definerer Europa, og så var det randsstater østover, altså Georgia, Aserbadsjan, Armenia, Hviterussland.

Sigurd: Det er en ting som jeg alltid har lurt på, det er et eller annet med Stella Polaris sin utstråling, deres greie, som virker å appellere veldig sterkt til en mer østlig mentalitet. Er det noe i det?

Thorunn: Det kan jo for eksempel Per (Spildra Borg), som startet Stella Polaris, svare mye bedre på enn meg. Men ja, det er jo det. Det har jo også å gjøre med at det er en mye større tradisjon for gateteater og den typen folkelig teater og underholdning i Sentral-Europa, som vi velger å kalle det. En tradisjon, en helt annen **verdsettelse** av den type arbeid. Det så vi nå, vi var i Polen nå i juli, en helt annen oppslutning. Når vi spilte en uteforestilling i Polen på den varmeste dagen som hadde vært på 27 år eller noe sånt, så kom publikum, familier, gamle, unge og særlig noen av de eldre ville gjerne spille med, ikke bare være publikum, de var så entusiastiske og aktive.

Sier en inspirert Thorunn Hagberg, produsent i Stella Polaris, til slutt.

Deltakere i Aktiv Ungdom kurset – her i biblioteket på Skiringssal, rett før avreise (3 av dem hadde allerede reist hjem). Sittende foran fra venstre: Boroka Csiki, Ungarn Olivia De Diego, Spania My Strøm, Finland Thorbjørge Osk Eggertsdottir, Island. Stående, fra venstre: Daniel Lezon, Polen Agnieszka Kocinska, Polen Zuzanna Dumeradzka, Polen Telmo Branco, Portugal Ruben Catala Corbato, Spania Naira Kolozyan, Armenia Laura Candela, Spania Liana Avetisyan, Armenia

Ronnie MAG Larsen er Folkehøgskolens nye spaltist. Han er folkehøgskolelærer, forfatter og musiker. Her gir han oss sitt skråblikk på verden.

VERDENSMESTER I ALT

For enkelte innflytelsesrike nordmenn virker det som om utdanning handler om å være best i verden. Ikke i landet, ikke i klassen, ikke i familien, men likeså godt i hele verden.

Norge er over utdanningsgjennomsnittet, hva nå enn det betyr, men det er for dårlig. Altfor dårlig. Norge som utdanningsnasjon har rett og slett blitt ei skam. Hører du!

I 1994 var det typisk norsk å være god. Nå er det typisk norsk å få andre nasjoner til å si at vi er best. I løpet av 20 år har vi mistet noe vesentlig på veien. Vi tolererer ikke at et norsk flyselskap, som heter Norwegian attpåtil, kan feile. Det at en norsk OL-sang ikke kan brukes som allsang er jo både usmakelig og utenkelig. Norge har jo tross alt fostret Take On Me, OL-floka og The Fox. Og skulle noen driste seg til å lage en krimserie for lisenspenger skal vi først finne fem feil og 12 nasjoner bør ha kjøpt den opp før vi på eget initiativ tenker at; Mammon er jo bra, mye bedre enn danske Broen. Ikke sant?

Som folkehøgskolelærere vet vi jo at enkelte elever er utrolig flinke i det de driver med. Både i linjefag og på fritiden. Noen er bare flinke i faget og noen er ekstra flinke på fritiden. Andre skal ha et hvileår og kanskje ta opp matte og naturfag. Og noen har mer enn nok med å levere dokumentasjon på en eller annen sykdom som en eller annen har sagt at de sannsynligvis har, slik at de kan få gyldig eller godkjent fravær. Personlig husker jeg aldri forskjellen på gyldig og godkjent, men der har du meg.

Men så har vi de som for første gang ser muligheten til å fullføre noe. For de er det en seier å bare møte opp og sette seg ned i klasserommet. Kanskje de til og med må svare hei når noen sier hei først. Hver dag står de øverst på sin egen pall og synger nasjonalsangen inni seg, med ekstra lav innestemme.

Norske klasserom er fulle av små seire og små tap, hver dag. Men klarer vi å se dem når fokuset er; BEST I VERDEN!? Utdanning er en livsbonus der man kan tilegne seg erfaringer/kunnskap basert på hva mennesker har kommet frem til så langt i historien. Noen finner interesser som til slutt blir et yrke, og man kan få tilfredsstilt ulike mestringsbehov på veien. Er ikke det bra da?

Uten å gå kong Harald i næringa, så vil jeg også sitere dyslektikeren Anne Grete Preus. Du er god nok som du er, sier hun. Og kanskje det er et overkommelig utgangspunkt når man skal finne trygghet i å leve gode dager på egne ambisjoner, og ikke statens hårete verdensmestermål. Skolegang er ikke en olympisk gren som skal bli brukt som rettesnor for en hel generasjon ungdommer.

Men utdanning er jo selvsagt ikke alt, og selv om utdanningsresultatet bare er litt over snittet så må vi jo huske på at vi er jo verdens lykkeligste mennesker. Vi nordmenn må ikke glemme det.

RONNIE MAG LARSEN

FYRVERKERIET

Folk ler av meg når jeg sier at jeg ikke har hatt en dårlig dag siden 1996, da jeg blei sparket i nesa av en annen kid, sier Kash King Gashamura og ler selv.

– Iblant går jeg med krone på hodet her hjemme. Det gjør meg glad. Og det med speil ... jeg er jo jævligh glad i ansiktet mitt, det har jeg nok alltid vært. Og det må folk tåle. Som skuespiller må man øve seg, og jeg er jo den mest forfengelige fyren. Jeg har også vært på tv hver dag siden jeg var 20, forklarer norsk-rwanderen.

Audition som 16-åring

Da barnekanalen NRK Super ble startet, gikk han på programleder-audition, 16 år gammel, og var overbevist om at han skulle få jobben. Det gikk ikke i første omgang, men etter noen år med dramalinje på folkehøgskole, et år på skuespillerlinja på Niss (Nordisk Institutt for Scene og Studio) og radioerfaring fra NRJ, prøvde han igjen – og lyktes.

KLASSEKAMPEN, 27.12.2013.

SATSER MOT EGEN EP

SNÅSA: Han har vært Snåsas musikk-yndling siden han ble Idol-Bernt i 2011. Nå vil Bernt Smestad (18) vise at han er mer enn som så.

Bernt Smestad (18) er fortsatt ikke helt ferdig med videregående. En ting virker han likevel å ha bestemt seg for: Det er musikk han vil drive med.

– Først skal det komme ut en singel, men planen er å gi ut en EP med 3–5 låter. Vi starter med arbeidet etter jul, sier Smestad.

Så fort han er ferdig med videregående, har han mest lyst til å forsøke å komme inn på folkehøgskole med musikk.

– Militæret kan amputere ganske mange av planene mine, men jeg har jo mest lyst til å på folkehøgskole, sier han. SNÅSINGEN, 24.12.2013.

– JEG HÅPER Å LÆRE NOE

I høst flyttet student Kjetil Gangdal Mikkelsen (21) ut i skogen.

Sandefjord-mannen har en hybel av det helt spesielle slaget. Han har nemlig slått opp lavvo i Bodømarka, og har tilbrakt over halvparten av nettene siden august der. – Jeg valgte Universitetet i Nordland delvis fordi det er et bra sted å slå opp lavvo, smiler Mikkelsen, som tar et grunnstudium i biologi. Han forteller at han ikke er den første studenten i Bodø som bor utendørs, men at det ikke skjer hvert år. – Hvorfor er dette din drøm? – Det er flere grunner til det. Litt fordi jeg har vært miljøverner i alle år. Jeg er også inspirert av buddhismen, og prøver å gi slipp av alt som kan skape psykisk avhengighet. NESTEN PASIFIST. Med en mor som er lærer og en far som er yrkesmilitær var ikke veien som miljøentusiast nødvendigvis lagt. Men da Mikkelsen var utplassert hos Regnskogfondet på barneskolen, var mye gjort. – Jeg ble fascinert. Jeg leste boka om Anders Krogh som dro til Amazonas, og ble inspirert. På ungdomsskolen ble jeg lokallagsleder i Natur og ungdom, og etter et halvt år var jeg fylkesleder. Jeg har vært miljøverner siden da. Dermed var regnskoglinja på Sund folkehøgskole et naturlig valg etter videregående skole. – Vi dro til Peru, og bodde med Cocama-indianerne. Vi gikk dagsmarsjer inn i regnskogen, og sov på palmeblader om natten. Da vi kom tilbake til Norge reiste vi på en foredragsturné. Året i Forsvaret var ikke like interessant, skal vi tro Mikkelsen. – Krig 'ække tingen. Jeg er nesten pasifist. Det var meningsløst å gå rundt i skogen og leke krig, sier 21-åringen.

AVISA NORDLAND, 24.12.2013.

LANG KØ FOR NY SKOLE

Opplev Oppdal mener alt ligger til rette i Oppdal. Men nåløyet er svært trangt.

Det er i dag 78 folkehøgskoler i Norge, 30 kristne og 49 frilynte. Bare i Sør-Trøndelag er det seks, i Midt-Norge hele 15.

Det er plass til én til, håper daglig leder i Opplev Oppdal, Gerd Mette Drabløs.

Selskapet søker nå om 50.000 i støtte fra Næringsfondet for å utrede etableringen av en folkehøgskole i Oppdal. – Vi mener Oppdal har naturlige forutsetninger for å bygge opp en folkehøgskole. Her har vi mange kvaliteter som vi kan bygge på innen friluftsliv, idrett og aktiviteter, mener Drabløs.

Problemet er at staten vegrer seg for å godkjenne nye folkehøgskoler. På 2000-tallet har kun fire søkere fått ja, seks står i kø før Oppdal eventuelt søker.

OPP, 13.12.2013.

STUDIETUR TIL SØR-KOREA: EN LÆRINGS- OG DANNELSESREISE MED MARTIAL ART OG ZEN-KLASSEN VED HADELAND FOLKEHØGSKOLE

TEKST OG FOTO: JON LENNART LØBAK, LÆRER MARTIAL ART OG ZEN, HADELAND FOLKEHØGSKOLE

Siden 2001 har Martial art og zen-linja ved Hadeland folkehøgskole hatt Sør-Korea som fast reisemål. Nå for tiden forbinder kanskje mange Korea med K-pop, koreanske drama- og tegneserier, eller med konflikten mellom nord og sør. Våre turer har i hovedsak fokus på noe helt annet. Turen er tilrettelagt for intensiv læring, og nær kontakt med den koreanske kulturen og folket. Det er tre uker fullspekket av aktivitet, og det er lagt lite opp til det man vil kalle ordinær turisme. I løpet av årene turen er blitt arrangert har vi fått et stort nettverk som gjør det mulig å oppsøke ledende personer innen mange områder. Eksempler på aktiviteter er tempelstay, kampkunsttrening, yoga, chigong og tradisjonell musikk og dans. Foredrag om koreansk kultur, etiketteundervisning, storbyliv, utfukt til historiske steder, teseremonier osv. Det som fletter det hele sammen på en fantastisk måte, og som gjør alt til en nær og personlig opplevelse, er at vi blir tatt inn som «familie» på disse institusjonene, slik at vi kan spise, sove, lære og ha fritid sammen med koreanere i ulike alder.

ET KOLLEKTIVT SAMFUNN

Noe av det som slår en når man kommer til Korea er det koreanske folkets gjestfrihet og vennlighet. De strekker seg uendelig langt for at man skal ha det bra og for at vi skal få en fin opplevelse, og man får raskt en følelse av at man er et medlem av «familien». Det koreanske samfunnet er i stor grad gruppeorientert, og i språket benytter man ofte ord som vi, oss, og vårt i stedet for jeg, meg og mitt.

Det meste av arbeidet gjøres i grupper, og man ser sjelden noen sitte alene. Det koreanske ordtaket «Selv et papirark blir lettere hvis to personer bærer det» er et fint uttrykk for koreaners sans for samarbeid, og det å gi sitt bidrag til fellesskapet.

Måltidene er også en ting som inntas i fellesskap, og bortsett fra at alle får en egen bolle med ris deles alt annet av kjøtt, fisk og grønnsaker mellom alle. En koreaner vil som oftest dele det hun har med andre. Det er også en skikk at hvis det har skjedd noe bra, som for eksempel at man har fått lønning, ny jobb, bra resultat på en test og lignende, så tar man med en venn ut

og spanderer mat og drikke. Alle disse eksemplene viser deres sans for fellesskap og det å dele med hverandre og ha omsorg for hverandre.

Så hvorfor skriver jeg så mye om nettopp dette? Jo, for det viser seg at det er nettopp disse tingene elevene bemerker i møte med den koreanske kulturen. – De er så hjelpsomme, – de er så snille, – de har mindre enn oss, men de er så gavmilde, er uttalelser vi ofte hører. Når man kommer fra et samfunn som i stor grad er orientert rundt enkeltindividet, så tror jeg møtet med en gruppeorientert kultur åpner opp for nye måter å se ting på og nye måter å reflektere over sin egen rolle og sitt eget bidrag på. Det å ha en forståelse for at man er en del av en gruppe er ofte også et botemiddel mot den ensomheten som mange føler på. På mange måter representerer det koreanske samfunnet det samme som det unike miljøet folkehøgskolen tilbyr sine elever.

ETIKETTE

I koreansk kultur er etikette en viktig del av samfunnet, og det er på denne måten man både viser andre respekt og oppmerksomhet samtidig som man opprettholder sin egen verdighet. Et kjent koreansk ordtak sier; «når risen er moden bøyer akset hodet». I vårt samfunn er det kanskje lett å tenke at man blir mindre hvis man er ydmyk, mens man i den koreanske kulturen blir sett opp til og respektert hvis man vet å være ydmyk og viser andre respekt og høflighet. Før vi reiser snakker vi en god del om blant annet høflighet, kroppsspråk, hjelpsomhet, bekledning, hygiene og det å vise interesse og oppmerksomhet. Videre deltar elevene på et enkelt kurs i tradisjonell etikette i Korea, men det er først og fremst gjennom hverdagen at de erfarer og lærer oppmerksomhet, høflighet og etikette på en naturlig og dynamisk måte. Etter tre uker i Korea er det ikke uvanlig å se elever som bukker til lærerne når de hilser, eller at de serverer hverandre mat og drikke. Det som er ekstra fint er at de gjør det med omtanke og synes å ha glede av det selv også. En viktig grunn til at de er villige til å tilegne seg noe av denne holdningen tror jeg henger

sammen med at de selv har kjent hvor velgjørende det er å bli behandlet med respekt og vennlighet, samtidig som de har sett at selv de aller øverste mesterne ikke bare mottar, men hele tiden øser vennlighet og respekt over andre. På denne måten oppfatter de det nok som en likeverdig omgangsform som alle har glede av.

BESØK I BUDDHISTISKE TEMPLER.

En viktig del av programmet på turen er noen dagers opphold i et Buddhistisk tempel. Her blir elevene kjent med noe Buddhistisk filosofi og lærer meditasjon, chanting, yoga og chigong. Dagen starter som regel ved halv fire-tiden om morgenen, og i løpet av dagen er det bønn, trening, arbeid og forelesninger. Under oppholdet har vi som regel minst en munk som har et særlig ansvar for vår gruppe, og som i tillegg til å undervise tar oss med på fjellturer, utflukter, badehus osv. Dagene i templet er lange og intensive, og elevene finner raskt ut at alt går mye bedre hvis de støtter hverandre både med å stå opp om morgenen, i løpet av «arbeidsdagen», og med å komme seg i seng i tide. På denne måten tar elevene vare på hverandre og bygger en god lagånd.

I Norge i dag blir det kastet enorme mengder mat, og dette er noe vi til stadighet diskuterer på vår skole. I templene i Korea kaster man helst ikke så mye som et korn med ris, og man skyller bollen sin med vann og drikker det for å få med seg alle rester. Før måltidet blir man oppfordret til å tenke på hvor maten kommer fra, hvor mange som har jobbet for at vi kan spise, og på at maten skal gi oss næring til å være produktive og gjøre gode handlinger. Man kan forsyne seg så mange ganger man vil, men man kan ikke kaste noe mat. Dette er ganske fjernt fra den hverdagen vi lever i hjemme, men samtidig gir det oss muligheten til å reflektere over eget forbruk og det å være takknemlig for maten som blir servert oss. De har en stor bevissthet rundt at mat er næring som gir oss muligheten til å jobbe, studere og meditere, og man sier i templene at «en dag

*«Mange opplever at noen
treninger i Korea tar dem
langt videre og de føler stor
framgang og mestring»*

uten arbeid, er en dag uten mat». Man skal altså selv yte noe for å få noe.

KAMPKUNST-TRENING

Siden elevene på Martial art og zen bruker mye av skoletiden sin til å trene Taekwondo og annen kampkunst, så er selvfølgelig kampkunstrening en stor del av studieturen. Vi besøker stormestere innen mange ulike stiler og elevene får både trent selv og sett oppvisninger med de beste utøverne. De yngre utøverne elsker dessuten å finne på aktiviteter med oss utenom treningene, som for eksempel landskamp mellom Norge og Kora i fotball. Gjennom disse treningene får elevene presset seg selv både mentalt og fysisk, samtidig som de har det gøy. Det er imponerende hvordan den koreanske måten å trene på balanserer på en skarp egg mellom alvor og moro. Mange opplever at noen treninger i Korea tar dem langt videre og de føler stor framgang og mestring. Og dette til tross for språkproblemer og en pedagogikk som ikke legger vekt på å forklare, men heller å prøve selv, for så å forstå. Noe av tankegangen er at man er mer konsentrert og prøver mer på å forstå hvis man får mindre informasjon, og at det man erfarer selv er mer verdifullt enn det man får forklart. Dessuten øver man opp tålmodigheten sin, som i følge koreanere er en av de viktigste dydene.

Det er selvfølgelig flere ting enn det jeg skriver om i denne artikkelen som bidrar til læring, dannelse og refleksjon hos den enkelte. Kanskje den aller største læringen bare er å reise i tre uker med en gruppe. Ligge på gulvet, spise annen mat, høre et annet språk og det å være i en annen kultur, med alt dette krever av tilpasning, sosialisering og bearbeiding av inntrykk og informasjon. En ting er i hvert fall sikkert, og det er at elevene tar med seg noe fra Korea som preger dem på en positiv måte, og at dette ikke er noe de har kjøpt i en suvenirbutikk i Seoul.

*«Selv et papirark blir lettere
hvis to personer bærer det»*

BURBERRY FOR SPEDBARN?

... Få ting er så lite moderne som moralisme, og få ting er så krampe-moderne som holdningen at har du lyst, har du lov. Jeg kjøper ikke denne pakken. Det er ikke slik at alt du har lyst til å gjøre er greit bare fordi det ikke er forbudt. Det er noe som heter ansvar, noe som heter anstendighet, noe som heter omtanke for andre mennesker. Vi bør si ifra når merkepresset blir for stort og materialismen for påtrengende.

... Hvis noen hevder at det eneste riktige er å kle opp barnet i siste skrik fra Gant eller Burberry, ja så bør det være en borgerplikt å gi beskjed om at det er det reneste sludder. Moralister i alle trillegrupper, foren eder. Moralister i alle trillegrupper foren eder.

KUNNSKAPSMINISTER **TORBjørn Røe**
ISAKSEN I MORGENBLADET

BÆREKRAFTIG KULTUR

Kultur og kunstnere er ikke nødvendigvis en ren utgiftspost for samfunnet. Oslos kulturbyråd Hallstein Bjercke (V) har i årevis hatt et positivt fokus på kultur som næring og verdiskapning. Han er blant annet inspirert av Austin, Texas.

Jeg har selv vært i Austin en rekke ganger de siste årene, og sett hva de har fått til. Det er forbløffende.

Ved hjelp av blant annet South by Southwest (SXSW) er byen forvandlet fra kriserammet storby til et økonomisk kraftsentrum. De kreative næringene gir nå Austin årlige inntekter på omtrent 4,35 milliarder dollar, ifølge de lokale myndighetenes egne rapporter.

Verdiskapning har vært målet, gode kår og tilrettelegging for kunstnere og kulturvirksomhetene har vært middelet.

JOACIM LUND I AFTENPOSTEN

PISA – KOSESKOLEN

– Det er dessuten forbudt å se lyspunkter i Pisa-testen. Gjør man det blir man øyeblikkelig utdefinert som tilhenger av koseskolen med frukt og grønt til elevene i stedet for eple til læreren.

Det er derfor fristende å påstå at det mest nedslående i undersøkelsen er at norske elever stortrives på skolen. Koseskolen lever, men lever altså ikke. For stadig flere har de to variablene kos og matte en invers samvariasjon, altså at den ene må synke for at den andre skal stige.

MARIE SIMONSEN I DAGBLADET

DANNELSE – MATTE

Hvis lærerne selv synes matematikk er kjedelig, eller de kanskje ikke har forstått det selv, så blir det selvsagt vanskelig å ta elevene med inn i undringens verden.

Her er altså en ond sirkel som må brytes. Ikke fordi vi skal konkurrere med Kina og India om å få de beste ingeniørene. Men fordi matematikk er et dannelsesfag som lærer oss å tenke og å finne løsninger.

ERLING RIMEHAUG I VÅRT LAND

BYRÅKRATI1

Etter 22. juli ble det klart at noe var alvorlig galt i styringen av det norske politiet. Detaljene hadde fått forrang for de store og helhetlige prioriteringene. Politisk detaljstyring hadde ført til at politidirektoratet skulle løse 122 oppgaver og skrive 136 hel- og halvårsrapporter. Resultatet var handlingslammelse.

KLASSEKAMPEN

SVAKE MENNESKE

Mennesket har sjølsagt til alle tider streva med sjølvdisiplinen. Platon sjølv meinte at heile det menneskelege tilværet kunne kokast ned til det følgjande: Ein har eit «høgare sjølv», og meininga med livet er å overvinne dei sterke driftene til det låge sjølv for å kunne oppfylle måla til det høge sjølv. Ein kan seie så mangt om Platon, men akkurat her var han vel for ein gongs skuld inne på noko? Kvar einaste dag er fylt med slike små og store kampar: Klarer det høge sjølv å motstå det låge sjølvs trong til å få eit avbrekk fra arbeidet ved å sjekke Facebook? Klarer det høge sjølv å sende kroppen ut døra og på trening, eller er det låge sjølvs langt etter sofaen som går av med sigeren? Klarer det høge sjølv å få ekteskapet sitt heilberga gjennom julebordet, eller vil det låge sjølvs trong til sanslege utskjeingar vinne?

AGNES RAVATN I DAG OG TID

– PISA-RAPPORTEN ER UTEN INTERESSE

Mennesker lever i lang tid, og det har liten eller ingen betydning om vi når toppen av intellektuell metning i 18-årsalderen. Jeg ser ingen omfattende krise i norsk skole.

Er norsk matematikk i krise? Skole-systemene i Asia gjør at barna scorer høyt på tester i ung alder. Sammenligner vi for eksempel norske fjerdeklassinger med asiatiske barn i samme alder, er det slett ikke ubegripelig at norske barn gjør det dårligere. Spørsmålet er om dette er noe stort problem for det norske samfunnet.

HOLD DEG OPPDATERT...

PALMEOLJE OG FORBRUKERMAKT

Noen hater palmeolje fordi de mener det er usunt for kroppen. Andre fordi produksjonen raserer regnskog.

I fjor droppet jeg favorittkjeksene. Jeg har alltid elsket norsk kjeks og sjokolade. På grunn av smak og ikke minst barnlig nostalgi. Men da dagens Freia-eiere i høst sa at de ikke ville boikotte de verste av de verste palmeoljeselskapene fikk jeg nok. «Kvikk Lunsjen» kom i vranga.

Freia-nostalgi opp mot meningsløs og til dels ulovlig ødeleggelse av regnskog? Regnskogen vant. Under et besøk i regnskoger rundt om i verden har jeg forstått hvilken forbrytelse vi mennesker gjør mot vår viktigste biologiske bank. Mot dyr, planter og mot oss selv. Produksjonen av palmeolje er en svært viktig årsak til rasering av regnskog og ødeleggelse av karbonrik torvmyr. Industriens nådeløse pengejag har ført til at eksempelvis Indonesia ikke har klart å få bukt med den ulovlige avskogingen til tross for mange politiske vedtak.

.....I 2011 brukte vi nordmenn 15000 tonn med palmeolje. Ved utgangen av 2012 var forbruket redusert til 5000 tonn. Det er en nedgang på to tredjedeler i løpet av ett år! Endelige tall for 2013 er ikke klare, men reduksjonen har fortsatt.

Dette er et resultat av bevisste forbrukere. Du og jeg har lyttet til kostholdseksperter og til regnskogsforkjempere. Så har vi tatt et valg og fulgt opp i butikken. Hvem sa at forbrukere ikke har makt?

OLE MATHISMOEN I AFTENPOSTEN

DATABRUKEN I GRUNNSKOLEN GÅR NED

87 prosent av norske sjuendeklassinger og 76 prosent av niendeklassingene bruker datamaskin mindre enn tre timer i uka i klasserommet, går det fram i den siste Monitor-rapporten.

NTB skriver om rapporten som annethvert år presenterer elevers bruk av digitalt verktøy på skolen, og elever, lærere og skoleledere i hele landet deltar. Den siste rapporten viser en svak nedgang i databruk i skolen siden 2011.

Dette til tross for at tilgangen på teknologi er god i norsk skole og at det er et uttrykt mål i læreplanen at digitale ferdigheter skal prioriteres.

For alle undersøkte trinn er matematikk det faget der digitalt verktøy er minst brukt i undervisningen. Blant 7.-klassingene sier for eksempel 84,6 prosent at de sjelden eller aldri bruker datamaskin i mattetimen.

NTB

SOLENERGI

Inntil nylig ble solenergi og vindkraft ofte kalt «alternativ energi» – et slags grønt alibi som vil være avhengig av statlige subsidier i overskuelig fremtid. Og finansindustrien ble kalt klimakampens fiende, fordi den kun var opptatt av å sikre de enorme verdiene som er investert i kull og olje.

Slik er det ikke lenger. 2013 ble starten på en global endring i hvordan industri og investorene tenker fremtidens energi og på hvor det er mulig å tjene de store pengene.

De gamle energikjempene skjelver kanskje litt? Når vil de bli utkonkurrert av solenergi? I USA krever de stans i sol-subsidier, kundene forsvinner nemlig.

OLE MATHISMOEN I AFTENPOSTEN

«ALL TIME HIGH»-RESULTATER

Jeg har hatt gleden av å undervise tusenvis av norske ungdommer i matematikk og statistikk ved Norges Handelshøyskole. Vi kunne gjerne ønsket oss bedre forkunnskaper, men faktum er at sluttproduktet likevel blir svært godt. Vi opplever jevnlig at våre beste studenter blir tatt opp ved eliteinstitusjoner i utlandet, og at de til og med hevder seg i toppen der. Kan det være at problemene er mindre enn vi vil ha det til?

Jeg har vurdert masterutredninger i matematikk ved Universitetet i Oslo i 25 år, og kjenner ikke til noen med tilsvarende erfaring. Jeg kan forbløffet konstatere at prestasjonene de 3-4 siste årene har vært i retning av «all time high». Dette lar seg vanskelig forene med en fullstendig krise i faget.

PROFESSOR I MATEMATIKK VED NHH, JAN UBØE, I BERGENS TIDENDE

BYRÅKRATI 2

... Samtidig har det norske byråkratiet vokst: Siden 2005 har antall ansatte i direktorater økt med 16 prosent, og ansatte i departementene med 7 prosent. Totalt jobbet 17.669 personer i de 18 departementene og over 60 direktoratene i 2012.

Et enklere Norge handler om mer enn snøscootere og Segway. Det handler også om et skolesystem som ber 8. klassinger å nå 296 mål på tre uker, slik en frustrert far fortalte i Klassekampen 4. desember. Det handler om et helsevesen der ansatte bruker mer tid på rapporter og mindre tid på pasienter.

Flere av regjeringens planer for et enklere Norge kan skape mer byråkrati, detaljstyring og papirarbeid.

SIMEN TALLAKSEN I KLASSEKAMPEN

...OG SI DIN MENING PÅ WWW.FRILYNTFOLKEHØGSKOLE.NO

SPENSTIG PROSJEKT

INDERØY. Han kommer fra Gotland og jobber som IT-ansvarlig på Sund folkehøgskole. Men Marcus Edvardsen er en gudbenådet pianist. Nå har han gått i tospann med Roy Aksel Waade.

Sammen gir de to nå ut plata «Fly With The Light» som Waade Edvardsen Project. Med seg på utgivelsen har de Audun Larsen på bass og Bjørn Håvard Bakken på trommer. Nå setter de øynene på framtida.

– Målet er å spille musikken live. Men når det skjer er for tidlig å si. Vi har fått sammen et band der amerikanske Gregory Curda, som er lærer på HiNTs multimedialinje, erstatter Audun Larsen på bass. Men først må vi øve inn stoffet. Så må vi ha tid til å legge opp en turné. Vi satser på å komme oss ut på våren en gang, forteller Marcus og Roy.

HEKTET PÅ SUND

De to ble først kjent med hverandre i 1995 da Edvardsen kom til Sund folkehøgskole som elev på jazzlinja. Han fikk Waade som lærer og viktig kontakt ble knyttet. Marcus Edvardsen kom med saksofon som instrument. Etter hvert overtok pianoet mer og mer.

– Jeg storkoste meg på Sund. Så mye at jeg ble der i to år til etter endt skolegang. Det tredje året som ansatt. Etter det vurderte jeg å utdanne meg videre innen musikk, men det ble med tankene, forteller han.

Følelsene for Sund folkehøgskole hadde uansett festet seg sterkt i musikeren fra Gotland noen timers biltur fra Stockholm og ut i skjærgården. Etter å kommet hjem til Sverige utdannet han seg innen IT og data. Og for 13 år siden kom han tilbake til Inderøy som IT-ansatt. Siden har ikke Marcus Edvardsen sett seg tilbake. Og pianoferdighetene har han pleiet hjemme.

KLIPPET FRA TRØNDER-AVISA

MED PÅ ADILS HEMMELIGE DANSERE

Metallgutta fra Buskerud folkehøgskole sjarmerte det norske folk i senk da de deltok i NRK-serien Adils hemmelige dansere.

Fantastisk å se disse guttene danse under vingene til Adil. Dette var feel-good-TV – og tankevekkende. Hva er det ikke mulig å få til! Gratulerer gutter, Adil og Buskerud folkehøgskole!

ØK

PLANLEGGES NY FOLKEHØGSKOLE I UTSATT OMRÅDE I ÅRHUS

I den sosialt utsatte forstaden til Århus, Gellerup, planlegges nå en ny folkehøgskole midt i bydelen – Gellerupparken. Det er store tanker og «hårete arkitektur» i plantegningene vi har sett.

Vi klipper fra deres visjon på www.gelleruphojskole.no

Visionen for Science Højskolen i Gellerup:

Science Højskole skal etableres som en godkendt dansk folkehøjskole med et naturvidenskabeligt og alment dannelsesideal. Den skal etableres som et selvstændigt byggeprojekt i samarbejde med Helhedsplan Gellerup. Den skal være funderet med en naturvidenskabelig fagprofil og tilstræbe en høj faglighed. Den skal være en attraktiv højskole, der med en markant arkitektur er placeret centralt i Gellerupparken. Den skal være eksponent for en inspirerende og høj fagkultur, der fokuserer på dannelse af kreative og 'hele' mennesker gennem højskolens naturvidenskabelige almene dannelsesideal. Den skal være platform for et eksperimenterende lærings- og dannelsesmiljø. Den skal være et sted, hvor mennesker frit kan mødes omkring fælles interesser – uanset social, økonomisk, religiøs og etnisk baggrund og tilhørsforhold.

SOFIEPRISEN

Sofieprisen er en internasjonal pris (US \$ 100.000,00) for miljø og bærekraftig utvikling. Den ble opprettet for å inspirere personer som arbeider for en bærekraftig fremtid. Prisen ble i 2013 delt ut for siste gang.

Prisen ble opprettet i 1997 av forfatteren Jostein Gaarder og Siri Dannevig.

DEN SISTE SOFIEPRIS-UTDELINGEN VIET KAMPEN MOT GLOBAL OPPVARMING

Den amerikanske journalisten, forfatteren og miljøforkjemperen Bill McKibben mottok Sofieprisen på \$100.000 i Chateau Neuf – 28. oktober. Vår tids største mobilisator i kampen mot global oppvarming mener oljealderen må være passé. AV ØYVIND KRABBERØD

– Vi forstår nå hvilke konsekvenser klimagassutslipp har for planeten vår. Verden må innse at det meste av karbonreservene må forbli i bakken, sier McKibben.

I 2008 etablerte McKibben verdens største, internasjonale klimakampanje, 350.org. McKibbens arbeid er basert på overbevisningen om at dersom vi skal klare å begrense den globale oppvarmingen til to grader, så kan vi ikke slippe ut mer enn 565 gigatonn med CO₂. Reservene til verdens olje- og kullselskaper er per i dag mer enn fem ganger så store.

ANTI-INVESTERINGSKAMPANJE OVERFOR FOSSIL INDUSTRI

27. oktober i år innledet han sin anti-investeringskampanje overfor europeisk fossil industri. Kampanjen startet opp i fjor høst i USA og i Australia. En

fersk studie fra Oxford University viser at ingen tidligere anti-investeringskampanje har vokst raskere.

– Dette er en umoralsk industri som vi må slutte å investere i og tjene penger på. Vi må, så snart det er praktisk mulig, avvike fossilindustrien og finne nye energiløsninger, sier McKibben.

For å få det til mener han at dagens tette kobling mellom verdens rikeste industri og politiske beslutningstakere må opphøre.

Det var klima- og miljøvernminister, Tine Soltvedt, som overrakte Sofieprisen til Bill McKibben.

SOPHIE'S LEGACY AWARD TIL NATUR OG UNGDOM OG KIDS VS. GLOBAL WARMING

For å videreføre Sofieprisens visjon – en bærekraftig framtid – ble det også delt ut to ungdomspriser. *Sophie's Legacy Award* på 250 000

kroner gikk til Natur og Ungdom ved Silje Lundberg for hvordan Norges største miljøorganisasjon for ungdom jobber «utrettelig med å kjempe imot utslippene av klimagasser og stanse dem som vil ødelegge miljøet».

Den andre prisen fikk amerikanske Alec Looz. Han stiftet som ung tenårings Kids vs. Global Warming for å bevisstgjøre ungdom om at de har en stemme og kan påvirke egen framtid.

– Skal vi reversere global oppvarming, må folks tankesett revolusjoneres. Da må verdien av naturen og framtidige generasjoner telle mer enn profitt og makt. Det eneste folk verdsetter mer enn penger, er sine egne barn. Derfor kan barn og unge skape den endringskraften som må til, sier Looz.

Dette var den aller siste Sofiepris-utdelingen. Sofieprisstyret er overbevist om at prisens visjon – en bærekraftig framtid – vil leve videre.

FILOSOFISK PRAKSIS 2014

Folkehøgskoleforbundet, NKF og Skiringssal kommer med med nytt kurs i filosofisk praksis, etter suksess i 2013. 9. april 2014 starter et nytt kurs på Humanismens hus

AV SINDRE VINJE

Sokratisk dialog er en undersøkende og personlig refleksjon som foregår i grupper. En Sokratisk dialog innebærer at en gruppe på minimum 4–6 personer reflekterer sammen under ledelse av en tilrettelegger. Temaet som tas opp i dialogen bør være viktig for alle i gruppa. Metoden er sentral innenfor Filosofisk praksis.

I februar 2012 fikk Skiringssal folkehøgskole PU-midler til å videreføre sitt forprosjekt med folkehøgskolen som arena for filosofisk praksis og sokratisk dialog. Foruten Skiringssal har åtte skoler, både frilynte og kristne vært med gjennom hele prosjektet, som er i ferd med å avsluttes, samtidig blir nytt kurs satt i gang for nye skoler.

Folkehøgskolen er den ideelle arenaen for dialog og refleksjon, selv om innslaget er sterkt underkommunisert blant skoleslagets lærere og ledere. Fortsatt er det behov for å satse mer på og tydeligere og stimulere dialogiske dannelsprosesser, etisk sosialisering og global bevisstgjøring i mange av skolene,

og på begge sider av skoleslaget.

Om lag 35 deltakere var til stede ved oppstarten av prosjektet «Myndig medborgerskap mot 2014, filosofisk praksis i folkehøgskolen» på Humanismens Hus i april i fjor. Siden den gang har åtte skoler, syv praktikere og et hundretalls lærere og elever fått nytte godt av denne spennende, og ikke minst bredt engasjerende tilnærmingen til undervisning, veiledning og læring. I april 2014 avsluttes inneværende kurs, samtidig med at et nytt, og utvidet kurs kommer i gang, med støtte både fra Folkehøgskoleforbundet og NKF. Ved påmelding til kurset vil de nye skolene bli prioritert, men det vil også være plass til noen «gamle» skoler som ønsker å fordype seg videre.

Folkehøgskolen er perfekt arena for utbredelse av dialog og utvikling av dømmekraft, sier Sigurd Ohrem, leder for prosjektet Filosofisk praksis i folkehøgskolen. I folkehøgskolen ligger det store og til dels ubrukte muligheter for dialog. Ikke bare i

undervisningen, men kanskje særlig i det sosialpedagogiske arbeidet, og ikke minst i det flerkulturelle rom, trenger vi mer dialog og flere møteplasser. Det felles internatlivet og samboerskapet gir egentlig de beste vekstvilkår for dialogisk samkvem, selv om måten og graden tilretteleggelse for slik praksis vil variere fra skole til skole.

Og det har vi tenkt å tydeliggjøre ytterligere gjennom videreføringen av prosjektet, der vi også legger mer vekt på det interkulturelle, og ved å stimulere til livsynsdialoger. Så alle interesserte skoler ønskes velkommen til oppstart av nytt kurs, 9. april i Humanismens hus i Oslo.

Påmeldingsfrist 22. mars.
Meld dere på allerede i dag.
Ta kontakt med Sigurd Ohrem
(SigurdOH@vfk.no)
tlf. 905 75 413 eller Sindre Vinje
(sindre@folkehogskole.no).

BENEDICTES METODER: POSITIV TILBAKEMELDING – EN ALTERNATIV EVALUERINGSMETODE

Hva er det som gjør folkehøgskole til folkehøgskole? Det er ikke lett å svare på det spørsmålet. Men hvis elevene blir bedt om å nevne en opplevelse de har hatt som ER folkehøgskole, kommer det opp mange gylne øyeblikk som til sammen besvarer spørsmålet.

1. Be elevene se tilbake på f.eks. perioden mellom høstferien og jul og tenke på en opplevelse de hadde som var en god opplevelse for dem – en suksesshistorie.
2. Be to og to gå sammen og fortelle historien for hverandre. Den som lytter skal stille tre oppfølgings-spørsmål: Hva gjorde du for at dette skulle skje? Gjorde andre noe for at dette skulle skje? Hva var rammen rundt historien? (Her kan det være lurt å forklare litt om hva rammebetingelser kan være – skolens timeplan, opplegg, tradisjon, faget, turer...)
3. Deretter går parene sammen med to (evt. tre) andre par og deler hverandres historier. Den som har lyttet forteller den andres historie og inkluderer svarene på de tre spørsmålene.
4. Etter at alle seks (åtte) historier er fortalt, velger gruppen to historier som skal deles i plenum. Igjen er det den som lyttet som forteller den andres historie.
5. Gruppene presenterer sine historier i plenum.

Tilbakemeldingene på opplegget er at elevene sier de ser hverandre tydeligere gjennom historiene som blir fortalt, at det er en god opplevelse å høre andres suksesshistorier og at mangfoldet i folkehøgskolehverdagen trer tydelig frem. Som lærer er det også hyggelig å vite hva som er gylne øyeblikk for elevene. Det er ikke alltid det samme som for læreren. Ved å samle på suksesshistoriene får vi kunnskap om hva som fungerer og kan forsterke det.

Opplegget kalles AI-metoden og henviser til «Affirmative Inquiry» og brukes bl.a. av Buskerud Fylkeskommune. Som fylkeskommunal skole brukes den også på Ringerike folkehøgskole. Vi bruker den i forbindelse med evalueringsopplegget vårt i personalet, og noen av linjene bruker den også med elevene.

BENEDICTE HAMBRO

NAVI-SAMARBEIDSLØSNING KOMMER HØSTEN 2014.

De fleste utdanningsinstitusjoner har i dag en digital læringsplattform hvor de deler informasjon, undervisningsopplegg, dokumenter, kommuniserer med hverandre etc. Folkehøgskolene har manglet en slik felles kommunikasjonsplattform. En plattform hvor elever, lærere, administrativt personale kan kommunisere – et sted hvor man kan dele informasjon internt på egen skole, mellom skoler og mellom skoler og folkehøgskolekontorene.

I løpet av høsten har folkehøgskolekontorene vært i dialog med mer tradisjonelle LMS (læringsplattformer) som Fronter og Itslearning, samt noen nye tilbydere som Moodle og MLG. Etter en runde hvor alle tilbydere hadde presentert sine produkter, besluttet vi å heller satse på å utvide funksjonaliteten i NAVI – slik at den også blir en samarbeidsløsning for alle elever og ansatte i folkehøgskolen. Vi ser store fordeler med å få en skreddersydd plattform basert på NAVI-web, en løsning som allerede skal implementeres i folkehøgskolene.

Under Rektormøtet 2014 presenterte Svein Waade (WIS) og Sindre Vinje løsningen for rektorene og mottagelsen var god.

Vi ser frem til en enklere digital hverdag for å deling, samarbeid og kommunikasjon.

Allerede høsten 2014 vil deler av løsningen være klar, mens resten kommer på plass frem mot høsten 2015.

RETTELSE.

I 2011 ga jeg informasjonskontoret et opplag av boka «Kvit snø over Sagatunet» til fordeling blant folkehøgskolene. Interesserte kan fortsatt bestille boka fra kontoret eller ved henvendelse til forfatteren. På side 97 i boka er det dessverre en del feilaktige opplysninger. Min nye e-postadresse er hansphanssen@gmail.com (Mobilnummeret er som før: 480 73 541). Oppfølgingsarbeid fra min side har stoppet opp pga. sykdom; likevel vil jeg be folk som er opptatt av Hårfagre-tanken i norsk folkehøg-skole om å ta kontakt. Jubileumsåret 2014 står sentralt i boka, så nå er det bare tida og veien! Ønsker dere alle et Godt År! Med hilsen Hans Petter Hanssen.

Hold deg orientert og delta i debatten på
www.frilyntfolkehøgskole.no.

Kan lastes ned på din smartphone med en scanner, for eksempel appen RedLaser.

NORDISK IDEKONFERANSE I KUNGÄLV

Nordisk folkehøgskoleråd i samarbeid med Nordiska folkhögskolan innbød til konferanse i november: *Idekonferanse om folkbildningens roll och utmaningar – nyttan med folklig bildning – i nytt ljus.*

I to dager var mer enn 60 deltakere fra de nordiske landene samlet til et spennende program. Det er flott at Nordisk folkehøgskoleråd ønsker å få opp aktiviteten i det nordiske samarbeidet – dette var en meget nyttig og interessant konferanse. Vi bringer til torgs professor Bernt Gustavssons tekst om *Nyttan med folklig bildning*. Han har vært redaktør for en bok med samme navn hvor de ser på drivkreftene bak utdanningsprioriteringene de siste årene. Nytte er noe mer enn snever økonomisk avkastning og folk er noe annet og større enn summen av en nasjons innbyggere.

Vi lar dere også møte det spennende folkehøgskoleprosjektet ved Agnesberg folkhögskola i Göteborg – som er den første rom-folkehøgskolen i Norden.

FOLKEHØGSKOLE FOR ROMERE I SVERIGE

Det gjorde et sterkt inntrykk å møte styreleder, en rom-lærer og to elever fra Agnesbergs folkögskola som ligger i Bergsjön utenfor Göteborg.

«Vi starter der man føler seg trygg – det starter i 30 km/t så blir det 50 km/t før vi ender opp på motorveien»

Agnesbergs folkhögskola: FV. elev Jony Knapik, styreleder Birgitta Nesterud, lærer Fikrija Raim og elev Linda Turilow. Foto: Øyvind Krabberød

Agnesbergs folkhögskola er den første, og eneste folkehøgskolen i verden med rom-profil. Tilbudene som holdes som allmenne kurs på grunnskole- og gymnasnivå, startet opp i januar 2007 med totalt 43 studenter. Idag er de en folkehøgskole med totalt 78 deltakere. Det er fylket Västra Götaland som har ansvaret for skolen – de har mangle en sterk rom-organisasjon som har kunnet ta over ansvaret for skolen. Men styrelederen understreker at denne skolen er av og med romere.

Birgitta Nesterud forteller at de fikk statstilskudd i 2007 – og startet opp. Skolen har stor legitimitet i rom-samfunnet, noe som er helt avgjørende. Kjerneemnesstudier samt romernes historie og kultur er prioritert i undervisningen.

Skolen er åpen for ikke-romere, slik at det ikke blir en «ghetto», de utgjør 20 prosent i dag.

– Vi starter der man føler seg trygg, det starter i 30 km/t så blir det 50 km/t før vi ender opp på motorveien,

forteller styrelederen.

Det er et stor trykk for å få plass ved skolen, 200 står i kø – det er så mange søkere at romere prioriteres.

Skolen ligger i et område hvor det bor mange romere, så Agnesbergs har en funksjon og et oppdrag for andre i bydelen, og styrker det romerske sivilsamfunnet. – Romere utgjør en veldig heterogen gruppe, i dag har de hele elleve nasjonaliteter representert på skolen.

– Styreleder Birgitta Nesterud forteller videre at skolen har 18 tilsatte, en rektor som er rom, men de ønsker flere med rom-bakgrunn i personalet. Undervisningen går på svensk, og det holdes noe støtteundervisning på romani.

Lærer med romrøtter, Fikrija Raim, opprinnelig fra Montenegro – forteller at det er viktig at romerne får beholde og styrket sin kultur, samtidig som de deltar i og inntar det offentlige rommet.

Jony Knapik som er elev og snart vil fullføre sin videregående utdanning, forteller om hvor mye folkehøgskolen har betydd for han. Som mobbeoffer ble han trykket ned. Nå løfter han hodet og er stolt av sin bakgrunn og sin skolemestring. Han ser lyst på videre skolegang og til å komme ut i arbeidslivet.

ØYVIND KRABBERØD

NYTTAN MED FOLKLIG BILDNING

Vad är nytta och vad är bildning? Vad gör vi när vi finner oss göra något nyttigt och när vi gör något meningsfullt?

BERNT GUSTAVSSON

Pröva orden nytta, mening och bildning samtidigt. Det politiskt-ekonomiska språket har alltmer gjort ord som bildning och mening meningslösa, omöjliga att använda. Kvar står den smala, krassa nyttan i form av omedelbar ekonomisk avkastning och anställningsbarhet.

Styrinstrument och policyskrifter för folkbildning är inte opåverkade av detta. I en lång tradition av bildning och folkbildning har ordet nytta ansetts vara onödigt och i klar motsats.

I ett forskningsprojekt, *Nyttan med folklig bildning – Om kapitalformer i folkbildande verksamhet*, har vi tagit oss an med det problemet. Granskar man den internationella forskningen och framställningar av både nytta och bildning upptäcker man snart hur förståelsen av dessa begrepp vidgats och delvis fått en annan betydelse. Så även ordet kapital, som är något betydligt mer och större än det ekonomiska kapitalet.

Utveckling av mänskliga förmågor är en förutsättning både för ekonomisk och demokratisk utveckling. Kapital kan innefatta socialt kapital i form av mänsklig tillit, och därtill en rad andra kapitalformer som sammantaget utgör en bredare och mer produktiv form av nytta än den gängse. **Människors hälsa i form av förmågan att nå sina vitala livsmål utvecklas på folkhögskolekurser och i studiecirklar, liksom tillit och det**

värdeskapande som leder till ett bättre mänskligt liv.

Kravet på omedelbar ekonomisk omsättning ökar i samhället, så också inom utbildningssystemet, alltmedan psykisk ohälsa ökar. För en liten tid sedan var jag inbjuden till Sydkorea för att tala om folkbildning. Jag frågade varför? – i ett land som internationellt leder alla mätningar i effektiv inlärning. Svaret löd: **Vi har nått till vägs ände, skolsystemet driver barn och unga så hårt att när de kommer till högsolan är en stor andel utbrända och förmår inget. Ett humankapital som tagit slut alltså.**

Det tänkande som betraktar utveckling av mänskliga förmågor utgår från helt andra utgångspunkter än de som betraktar utbildning i termer av humankapital. Människor besitter en mängd resurser, förmågor, som kan utvecklas. Mänskligt välbefinnande och lycka är här något helt annat än att slussas in i den konkurrens mellan nationerna som idag driver utbildningar bort från gemensamma mänskliga problem. Låt oss besinna detta och gå bortom den smala nyttan och komma till en bildningsverksamhet som är förenlig med nytta i vidare mening.

Utan mening finns ingen framkomlig väg. Mening utvecklas genom gestaltningar och berättelser. **Ett liv får mening genom berättelsen, både den om ens eget liv, men berikat genom andras.**

Skönlitteraturen har länge betraktats som onyttig. För att komma till en annan uppfattning kan man läsa boken *Att läsa innantill och bli en annan: Om skönlitteraturens nyttighet*. Den som fällt det klassiska uttrycket om nytta är Hans Larsson i *Bildning och självstudier 1907: Vår tid är hemsökt av nyttighetsmasken – den mask som gnager varje friskt blad som vill slå ut*. När man på praktiskt kunskapscentrum Södertörns högskola sökte efter en skrift som gav ett bättre utrymme för den praktiska användningen av sina kunskaper, fann man boken *Intuition* av samme författare, som kunde kallas Sveriges Grundtvig.

«Så även ordet kapital, som är något betydligt mer och större än det ekonomiska kapitalet»

NY SPALTE

Vi starter en ny fast spalte i Folkehøgskolen hvor advokat Bjørn Bråthen belyser spørsmål innen arbeidsretten.

ARBEIDSRETT

STYRINGSRETT VED OMORGANISERING

Et stadig tilbakevendende spørsmål ved omorganisering, er hvilken mulighet arbeidsgiver har til ensidig å kunne gjøre endringer i arbeidstakerenes arbeidsforhold. Svaret er at dette beror på omfanget av arbeidsgivers styringsrett. Arbeidsgivers styringsrett er et omfattende tema. I denne artikkelen vil det kun være rom for å gi noen stikkord om de viktigste forholdene.

STYRINGSRETEN – EN RESTKOMPETANSE

Høyesterett fastslo i Kårstødommen fra 2001 at arbeidsgivers styringsrett måtte anses som en restkompetanse. Dette vil si at arbeidsgiver har styringsrett dersom intet annet fremgår av lover, forskrifter mv. eller av tariffavtaleverket. Det er også på det rene at den enkelte arbeidstakers arbeidsavtale setter begrensninger for styringsretten.

I HOVEDREGEL STYRINGSRETT VED OMORGANISERING

I en omorganisering vil arbeidsgiver som hovedregel ha styringsrett mht. selve organiseringen av virksomheten. Arbeidstakerene vil her kunne medvirke gjennom de drøftingsregler som finnes i hovedavtalene. Dette fratar imidlertid ikke arbeidsgiver styringsretten ettersom arbeidsgiver i disse tilfeller kan gjennomføre omorganiseringen på sin måte, selv om arbeidstakerene og deres tillitsvalgte er uenige. Et unntak fra dette finnes i § 13, som gir arbeidstakerenes tillitsvalgte forhandlingsrett, med ev. overprøving i nemd, dersom partene ikke kommer til enighet om organiseringen.

RAMMENE FOR HVA ARBEIDSGIVER KAN ENDRE

Det neste spørsmålet ved en omorganisering, er hvorvidt arbeidsgiver ensidig kan endre en Arbeidstakers arbeidssted, vedkommendes arbeids-, ansvars- eller ledelsesområde eller andre deler av arbeidsforholdet. Her

er det den enkelte arbeidsavtale som setter begrensninger. Høyesterett har i Nøkkdommen fra 2000 uttalt at styringsretten må utøves innefor rammene av det arbeidsforhold som er inngått. Høyesterett uttalte også at det ved tolking og utfylling av arbeidsavtalen måtte legges vekt på stillingsbetegnelse, omstendighetene rundt ansettelsen, sedvaner i bransjen, praksis i det enkelte arbeidsforhold og hva som er rimelig i forhold til samfunnsutviklingen. Det betyr at man ikke bare kan se på den konkrete arbeidskontrakten. Man må for eksempel også kunne trekke inn stillingens utlysningstekst og opplysninger om arbeidsforholdet som arbeidsgiver ga under intervjuet før tilsetning. Disse forholdene er vesentlige, da de gir arbeidsavtalen en

vesentlig større bredde, og dermed reduserer arbeidsgivers styringsrett.

KAN IKKE ENDRE GRUNNPREGET I STILLINGEN

Det neste spørsmålet blir så i hvilken grad arbeidsgiver i kraft av styringsretten, kan gjøre endringer i arbeidsforholdet. Hovedregel her er at arbeidsgiver ikke ensidig kan gjøre vesentlige endringer i forhold til arbeidsavtalen slik at dette endrer grunnpreget i stillingen. Hvor grensen går, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

KAN IKKE FRATA EN LEDER LEDERSTILLINGEN

Vi ser avslutningsvis kort på grensene for styringsretten i forhold til endringer av arbeidstakers arbeids-, ansvars- eller ledelsesområde. Vi kan fastslå at det er svært mye vanskeligere å foreta endringer i forhold til ledelse enn i forhold til arbeidsområder. Arbeidsgiver kan for eksempel ikke frata en leder lederstillingen og overflytte vedkommende til en stilling som rådgiver e.l. For personer som ikke er ansatt i noen lederstilling, men som har klart definerte og selvstendige ansvarsområder, setter også rettspraksis grenser for hvor store endringer arbeidsgiver kan gjøre innenfor styringsretten. Hva angår fratakelse eller endring i forhold til arbeidsområder, må arbeidsgiver anses å ha en klart større styringsrett enn i de foregående tilfellene.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN
HENTET FRA SIGNALER,
AKADEMIKERFORBUNDET

KALENDER 2013

3.–4. februar 2014
24.–26. februar 2014
3.–5. mars 2014
31. mars – 1. april 2014
9.–10. april 2014
30. mai 2014
2.–5. juni 2014
2.–5. juni 2014
2.–6. juni 2014
13.–14. juni 2014
4.–7. august 2014
6.–7. august 2014
7.–8. august 2014
15.–17. september

Ny i folkehøgskolen, samling 2, Oslo
Kurs for praktisk personale: MAT, Hadeland fhs
Kurs for lærere i friluftsliv, i og med fag, Hallingdal fhs
Reager på urett – aksjon på 1-2-3, elevfokusert internasjonalt seminar, Holtekilen fhs
Filosofisk praksis, oppstart av nytt kurs, Oslo
Ny som leder, 2. dagssamling, Oslo
Samling praktisk personale 2014, Namdals fhs
Junimøtet 2014, Namdals fhs
Seniortreff 2014, Toneheim fhs
Seminar for styremedlemmer, styreleder og rektorer i fhs
Nyansatt i folkehøgskolen, Nansenskolen
Ansatt en stund: Faglig og pedagogisk påfyll, Nansenskolen
Ny som leder i folkehøgskolen, 1. samling, Oslo
Informasjonsseminar, Oslo

Kalenderen finner du på www.folkehogskolene.net

SOLIDARITETSFONDET DELER UT KR 90.000,-

Hvert år utlyses det midler fra solidaritetsfondet til Folkehøgskoleforbundet. I styremøtet i desember ble det delt ut kr 90.000,- til fire prosjekter i regi av fire folkehøgskoler.

Sund folkehøgskole får kr 40.000,- til et reise- og informasjonsprosjekt om paralleller mellom Kabawil, småbøndernes folkehøgskole i Guatemala og norsk folkehøgskoles oppstart for 150 år siden. Skjeberg folkehøgskole får kr 25.000,- i støtte til ferdigstilling og innredning av The BUSA (Bauleni United Sport Academy) – Skjeberg Youth Development Center» i Lusaka – Zambia. The New Abraham Center i Gaza får kr 20.000,- via NOSAG og Jæren kr 5.000,- som tilskudd til besøk av ungdommer fra Nablus i Palestina.

Styret vil før utlysningen høsten 2014 vurdere eventuelle prioriteringer i type prosjekter.

UTVALGET FOR PRAKTISK PERSONALE HAR STARTET ARBEIDET

Philippines STREETLIGHT

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET STØTTER STREETLIGHT MED 10 000,-

Folkehøgskoleforbundets styre besluttet i desember å gi kr 10.000,- til Streetlights arbeid for foreldreløse barn og unge i Tacloban på Filipinene. Pengene skal gå til skolemateriell etter oppbyggingen av det nye senteret.

Streetlight ble stiftet av Erlend Johannesen i 2004, og driver et barnehjem for inntil 30 gatebarn i alderen syv til 15 år. I tillegg har de et utdannings-senter for om lag 70 barn, bosatt i slummen eller i barneheimet. Senteret ble jevnet med jorden, som så mye annet i Tacloban av tyfonen Haiyan tidligere i høst.

Det kom mange innspill på bordet til kurs for praktisk personale, da det nyoppnevnte utvalget for praktisk personale møttes for første gang 13. november. Det ble også mange gode forslag til programposter til samling for praktisk personale på Namdals folkehøgskole til juni (2.-5. juni 2014)

Utvalget er opprettet av styret i Folkehøgskoleforbundet for å styrke arbeidet for praktisk personale. I utvalget sitter Rita Eriksson fra Sund, Osmine Austbø fra Voss, Bernard Tveve fra Elverum og Marit Elisabeth Gresseth fra Hadeland folkehøgskoler.

JUNIMØTE OG SAMLING FOR PRAKTISK PERSONALE 2.-5. JUNI PÅ NAMDALS

I 2014 er det igjen tid for juni-møte og samling for praktisk personale – denne gangen på Namdals folkehøgskole. Skolen er i gang med å legge et spennende program for dagene sammen med sekretariatet.

Den vellykkede malen fra sist på Seljord folkehøgskole i 2012 vil ligge til grunn. Invitasjon vil gå ut til medlemmene og skolene så snart programmet er klart i løpet av vinteren. Men dagene kan du allerede nå sette av i kalenderen.

NY FOLKEHØGSKOLE I NORGE

Med statsbudsjettet for 2014 ble Kristiansand folkehøgskole godkjent for forberedelser til oppstart i 2015. Statstilskuddet til folkehøgskolene ble justert opp med kostnadsutviklingen.

Det var i år syv søknader om å starte ny folkehøgskole i Norge. Kristiansand folkehøgskole har fremmet søknaden i nærmere ti år og lykkes til slutt. Statstilskuddet til de eksisterende skolene går opp med 3,5 %, som tilsvarer kostnadsutviklingen. Det er i 2014 også 83 flere tilskuddselever, som vi ikke fikk uttelling for.

Dermed er det reelle tilskuddet litt lavere enn kostnadsutviklingen skulle tilsi. Folkehøgskolerådet arbeider inn mot regjeringen og Storting om statsbudsjettet gjennom hele året. I januar/februar sender Folkehøgskolerådet inn beregninger på kommende års tilskudd. Dette følges opp i møter med departementet gjennom året og blant annet ved at Folkehøgskolerådet møter i høringen til KUF-komiteen.

LEDELSESAKADEMI FOR FOLKEHØGSKOLEN STARTER HØSTEN 2014

Allerede høsten 2014 kan etterutdanning for rektorer og andre med ledelsesansvar i folkehøgskolen være i gang. Rådgiver pedagogisk utvikling Sindre Vinje planlegger sammen med skoleutviklingsutvalget og rektorutvalget et modulbasert utviklingsprogram.

Ledelsesakademiet vil, slik det nå er foreslått, bestå av fire tredagers samlinger og moduler. Målet er at kurset tilbys i samarbeid med en utdannelseinstitusjon og kan utgjøre 15 studiepoeng for de som ønsker å ta eksamen. Kurs for nye og evt. kommende rektorer vil fortsatt tilbys uten om dette.

INGEN NYE SÆRAVTALER SÅ LANGT

Det er ingen nye særavtale på VIRKE-området ennå. Det partssammensatte utvalget avslutter trolig sitt arbeid i løpet januar tidlig februar. Deretter skal det forhandles om ny særavtale for pedagogisk personale i folkehøgskolene.

På KS-området vil det ikke bli evt. ny særavtale for de kommunale og fylkeskommunale folkehøgskolelærerne før etter forhandlingene om arbeidstid i hele skolesektoren er avsluttet. Med stor avstand mellom partene kan ny arbeidstidsavtale risikere først å bli avgjort ved hovedforhandlingene til våren.

LØNNSPOLITIKK OG SKOLEPOLITIKK TIL VURDERING

Folkehøgskoleforbundet gjennomgår fornyet lønnspolitikk og skolepolitikk. Begge dokument vil komme på høring i lokallagene.

Styret gjennomgår for tiden forbundets lønnspolitikk og skolepolitiske syn. Sistnevnte omtaler utfordringer og situasjoner organisasjonen vår stadig møter, både i forhold til nye skolesøknader og eksisterende skolars driftsvilkår. For eksempel heter det i forskriftene til folkehøgskoleloven at «Departementet fastsetter både skolens internatkapasitet og maksimale årselevtall. Dette gjøres minimum hvert femte år». Dette er ikke uproblematisk for skolene.

Styret vurderer for tiden hvilke prinsipper og kriterier som skal ligge til grunn for arbeidet med rammevilkårene for å drive folkehøgskole i Norge. Dette vil både rektorutvalget og lokallagene få til høring før dokumentet vedtas av styret.

LÆRERUTVALGET PÅ PLESS

Styret har i sist styremøte oppnevnt Oddny Røset, Skiringssal folkehøgskole, Anette Pettersen, Trondarnes folkehøgskole, Jan Hallstein Lie, Sogndal folkehøgskole og Rune Berg, Peder Morset folkehøgskole til lærerutvalget.

Med denne oppnevningen er utvalgsstrukturen i Folkehøgskoleforbundet på plass med utvalg for hver av de tre stillingsgruppene samt skoleutviklingsutvalget. Lærerutvalget får sin start i 2014.

2014

– ET JUBILEUMSÅR

Vi er nå i gang med det store jubileumsåret. Ikke bare er grunnloven 200 år. Det er også 150 år siden den første folkehøgskolen, Sagatun folkehøgskole, offisielt åpnet dørene på Hamar. Begge deler skal markeres, også i folkehøgskolen.

I folkehøgskolen planlegger vi fire demokratiprojekter inkludert markeringen av at folkehøgskolen er 150 år i 2014. Prosjektene er godkjente av sekretariatet for stortingets grunnlovjubileum for bruk av jubileumslogoen «Ja vi elsker» og inngår i det offisielle grunnlovsprogrammet.

«DemokratiBudstikka»,

er et prosjekt der fem budstikker skal gå mellom folkehøgskolene i september og oktober. Når skolen har budstikka, utfordres skolen blant annet til å gjennomføre ett åpent arrangement om demokrati/grunnloven. Budstikkene skal så ankomme Hamar til 150-årsmarkeringen for folkehøgskole i Norge til 1. november.

«Europa+»

er en dialogkonferanse, hvor ungdom fra europeiske land over fem dager skal utarbeide hypoteser om demokratier i endring. Hypotesene skal legges fram på 150-årsmarkeringen for norsk folkehøgskole på Hamar 1. november og lastes opp til kommentering i sosiale medier.

«#democracyWall» er allerede startet i høst og er et prosjekt der folkehøgskoleelever på studiereise oppsøker ungdom i andre land for å utfordre dem til et kort svar på hva demokrati betyr for dem. Svar og bilde lastes så til INSTAGRAM. Bildene er det meningen å legge ut på Facebook og på nettsted for prosjektene så snart dette er klart.

«Folkehøgskolen 150 år»

1. november skal vi markere at folkehøgskolen er 150 år i Norge. Dette skjer på Hamar, da det var her Sagatun folkehøgskole hadde sin offisielle åpning 1. november 1864. Markeringen vil være todelt med et åpent arrangement med masse aktiviteter og lansering av bøker med mer, på dagen. På kvelden vil selve jubileumsmarkeringen finne sted i Hamars nye kulturhus. Arbeidstittel for dagen er «Stemmer».

Det arbeides nå med å få prosjektene klargjorte for lansering. Blant annet er det søkt om støtte til prosjektene flere steder.

Frilynt folkehøgskoles 150-årige historie

Folkehøgskoleforbundet har også engasjert tidligere leder Arild Mikkelsen til å skrive boken om den frilynte folkehøgskolens 150-årige historie. Boken kommer ut på Cappelen-Damm og lanseres til jubileet 1. november.

I tillegg kommer professor Tom Tiller med bok om folkehøgskolepedagogikk. Og vår søsterorganisasjon NKF feirer 100 år (vi ble 100 år i 2005).

NYERE FORSKNING PÅ FOLKEHØGSKOLEN BEKREFTER GUNSTIGE EFFEKTER

I løpet av 2013 er det publisert en rekke forskningsarbeider om folkehøgskole i Norden. På rektormøtet 2014 i Bergen ble noe av den forskningen presentert av Sindre Vinje (Folkehøgskoleforbundet) og Odd Haddal (NKF).

Forskningsarbeidene er både basert på kvantitative og kvalitative metoder. I sum kan vi oppsummere – ikke overraskende – at folkehøgskolen har gunstig effekt på senere fullføring av videregående for de som ikke har det fra tidligere, og på høyere utdanning. Svenske studier bekrefter internatets betydning for all læring og belyser hvordan folkehøgskolelærere hjelper ungdom til å knekke læringskoden og hvordan de bygger opp kompetanser hos elevene.

Bildet er imidlertid litt mer sammensatt enn som så. I neste nr av Folkehøgskolen vil vi komme litt nærmere inn på hva de ulike studiene sier. En konklusjon er at det trengs atskillig mer forskning på norsk folkehøgskole. Mens vi venter på svar på søknad om forskningsmidler fra Kunnskapsdepartementet og på neste nr av bladet kan du lese mer om de nordiske studiene som kom i 2013 på www.folkehøgskoleforbundet.no

30-ÅRS JUBILEUMSHEFTE OM INTERNASJONALT ARBEID I FOLKEHØGSKOLEN

Internasjonal sekretær/internasjonalt utvalg (IU) under Folkehøgskolerådet har utgitt et jubileumshefte om folkehøgskolens internasjonale engasjement. Anledningene er at internasjonalt utvalg er 30 år.

I heftet kan man lese om noe av det IU har gjort de siste årene, samt mange eksempler på og refleksjoner rundt det mangfoldet av internasjonalt engasjement som finnes i folkehøgskolen i dag.

Heftet er det tredje i rekken, da det er utgitt et hvert tiende år. Det er internasjonal sekretær Brita Phuthi som er redaktør for heftet. Heftet er sendt alle folkehøgskolene.

ØYVIND BRANDT

HVORFOR JOBBER DU I FOLKEHØG- SKOLEN?

JENS KRISTIAN BAUSTAD, PASVIK FOLKEHØGSKOLE

– Etter videregående utdanning var jeg ikke helt sikker på hva jeg skulle gjøre, og løsningen ble et år på folkehøgskole. Det er vel mange av våre elever som kjenner seg igjen der. Jeg stortrivdes på skolen, og det så også ut til at lærerne hadde det rimelig bra. I mine øyne måtte det være storveis å jobbe med sin hobby, som min lærer gjorde på jakt-og fiskelinja.

Etter et år der og så førstegangstjeneste, ble valget å starte på allmennlærerutdanningen. Helt klart med en baktanke om at man kanskje kunne bli folkehøgskolelærer med tiden. Jeg flyttet til Finnmark for å starte min første jobb som lærer i grunnskolen ved endt utdanning i 2007, og her ble jeg.

Nå er det 1,5 år siden jeg fikk jobb på Pasvik Folkehøgskole, og jeg trives kjempegodt. Jeg må innrømme at motivasjonen fortsatt var å få jobbe med det jeg liker best, nemlig jakt, fiske og friluftsliv, men dette har fått et mer nyansert bilde i løpet av den forholdsvis korte tiden jeg har jobbet her. Nå setter jeg minst like stor pris på selve folkehøgskolen som skoleslag. Måten man blir kjent med elevene på, miljøet på skolen, det pedagogiske tankesettet, og ikke minst at man lærer mye om seg selv hele tiden syns jeg er fantastisk. Aldri før har tiden gått så fort på jobb, og aldri før har jeg følt at jeg har utgjort en så stor forskjell i noens liv. Dette er hovedgrunnene til at jeg ser for meg å bli her lenge.

TEKST OG FOTO: SINDRE VINJE

KURSKALENDEREN 2014

Mer informasjon på våre nettsider: folkehøgskoleforbundet.no

3.–4. feb
24.–26. feb
3.–5. mars
4.–7. aug
6.–7. aug
11.–13. aug
13.–14. okt

Kurs for nytilsatte 2013–14, del 2
Kurs for praktisk personale – mat
Kurs for lærere som underviser i friluftsliv – undervisning i og med fag
Kurs for nytilsatte 2014–15, del 1
Påfyll for seniorer
Lederakademiet, del 1
Konferanse om prosjekt «Veivalg» – Metodikk og erfaringsdeling

KORT OM ÅRETS KURS

Se våre nettsider for mer informasjon.

Meld deg på allerede i dag: sindre@folkehøgskole.no

3.–4. FEB KURS FOR NYTILSATTE 2013–14, DEL 2

Her vil vi følge opp der vi slapp i august. Dette kurset er for deltakere som var på kurs for nytilsatte 2013–14, del 1. Denne gangen vil vi legge kurset til Oslo og Best Western Hotel. Vi vil besøke folkehøgskolekontorene, fortsette arbeidet med metodikk og andre spennende foredrag, samt praktisk arbeid. Vi gleder oss!

24.–26. FEB KURS FOR PRAKTISK PERSONALE – MAT

Dette kurset vil bli holdt på Hadeland folkehøgskole, i samarbeid med utvalg for praktisk personale. Uffe Rudebeck fra Danmark vil være faglig ansvarlig for det praktiske arbeidet. Her vil det bli mye praktisk jobbing og erfaringsdeling. Videre vil kursdeltagerne få kursing om rettigheter og plikter i arbeidslivet, samt foredrag om «møte med eleven» og «det gode vertskap». Velkommen!

3.–5. MARS KURS FOR LÆRERE SOM UNDERVISER I FRILUFTSLIV – UNDERVISNING I OG MED FAG

Det er mange skoler som har friluftsliv (i ulike varianter) som tilbud. Vi arrangerer i samarbeid med NKF kurs for lærere i friluftsliv, på Hallingdal folkehøgskole 3.–5. mars 2014.

Noen hovedpunkter:

- faglig påfyll
- faget i folkehøgskolesammenheng
- erfaringsutveksling
- praktiske aktiviteter
- nettverksbygging

4.–7. AUG KURS FOR NYTILSATTE 2014–15, DEL 1

I starten av august er det igjen klart for årets kurs for nytilsatte i folkehøgskolen. Som tidligere legger vi denne samlingen til Nansenskolen. Dette kurset får svært gode tilbakemeldinger fra deltakerne og burde regnes for obligatorisk. Del 2 vil være en todagers samling i begynnelsen av 2015.

6.–7. AUG PÅFYLL FOR SENIORER

Det er mange som har jobbet en stund i folkehøgskolen som kunne tenke seg litt påfyll. Her vil vi prøve å utfordre, dele og gi – både ideologisk, faglig og metodisk. Det kan også nevnes at dette kurset blir lagt til Nansenskolen samtidig med Kurs for nytilsatte, og at vi legger opp til noen økter der dere får delt deres erfaringer med de nytilsatte.

11.–13. AUG LEDERAKADEMIET, DEL 1

Den 11. august setter vi i gang med lederopplæring i folkehøgskolen. Romerike folkehøgskole er vertskap for denne første samlingen. Dette var være en lederopplæring beregnet både for den ferske og den mer erfarne leder i folkehøgskolen. Det er åpent for både mellomleder/inspektør og rektor. Hold av datoene, mer informasjon vil komme.

13.–14. OKT KONFERANSE OM PROSJEKT «VEIVALG» – METODIKK OG ERFARINGSDELING

Hvor er din folkehøgskole i 2030? Hvilke utfordringer og muligheter ser dere? I oktober inviterer vi til konferanse om prosjekt «Veivalg». Dette er et prosjekt som flere folkehøgskoler har gjennomført; først Sørlandet og deretter Åsane og Nordhordland i samarbeid. Under konferansen vil man få innblikk og opplæring i metodikken som er brukt, man vil ta del i de erfaringene som de ulike skolene har gjort – og man vil også få mulighet til praktiske øvinger med egen skole som utgangspunkt. Prosjektleder J.H. Heitmann ledet prosjektet på de tre skolene, og han vil også være med å lede denne konferansen, som vil bli holdt i Bergen. Velkommen!

EPSI 2013

IF fikk i 2012, sammen med IKF, laget en tilfredshetsundersøkelse via byrået EPSI. Denne undersøkelsen ga såpass mange interessante opplysninger at vi valgte å gjennomføre en ny undersøkelse høsten 2013. Det var elevene som hadde gått på folkehøgskole skoleåret 2012/13 som ble undersøkt.

Elevene ved de frilynte skolene var mer fornøyde med skolen sin i fjor enn året før. De var ikke helt så fornøyde som elevene ved de kristne skolene var med skolen sin, men forskjellen har blitt mindre enn den var i fjor. **Elevene ved de frilynte skolene hadde større forventninger til skolen sin enn elevene ved de kristne skolene hadde.**

Når det gjelder tilfredshet så har elevene våre blitt mindre tilfredse med maten og skolens fasiliteter og vesentlig mer tilfredse med studieturene.

Det er tre felter som virkelig betyr noe for elevenes samlede tilfredshet med skolen og det er:

- Kvaliteten på lærernes kompetanse
- Kvaliteten på folkehøgskolens faglige innhold
- Kvaliteten på folkehøgskolens mat og kosthold.

På de to første skårer folkehøgskolene svært høyt, men på maten får vi lav skår.

Det området der det er størst forskjell fra skole til skole er på «lojalitet», altså om elevene ville anbefalt skolen til andre. Dessverre har andelen elever som vi kan definere som «ambassadører», altså elever som vil anbefale sin egen folkehøgskole, gått noe ned. Dette er viktig med tanke på å rekruttere nye elever framover.

En del skoler har valgt å få laget egne undersøkelser og dette anbefaler vi fra IF. Skoleundersøkelsene avdekker store forskjeller – og faktisk er forskjellene større i år enn i fjor.

Andelen som mente de hadde klaget er noenlunde stabil i forhold til året før. **En gledelig nyhet er at elevene mente at de frilynte skolene tok bedre imot klager enn det elevene året før mente.** Hvor bare 42% av elevene ved de frilynte skolene mente skolen hadde behandlet klagen på en god måte i undersøkelsen i 2012, så var 56% av elevene fornøyd med klagemottaket i fjor. Dette tallet kan fortsatt bli bedre, men viser at vi er i riktig retning.

DORTE BIRCH

DEN GLOKALE FOLKEHØGSKULEN

AV BRITA PHUTI

Eitt av dei sju seminar deltakarane på Rektormøtet i januar kunne velje å delta på var seminaret «Den globale folkehøgskulen». Her vart rektorane utfordra på korleis dei som leiarar kan bidra til å skape ei berekraftig utvikling, og om folkehøgskulane i Noreg kan samlas om eitt felles mål eller ei felles forplikting når det gjeld globale (globale og lokale) utfordringar.

Ein nestor i norsk folkehøgskule, Olav Klonteig, har sagt at «danning handlar om å utvide horisonten utover det individuelle», og i dag kan ein tolke hans utsegn til å ikkje berre gjelde nasjonalt, men også globalt perspektiv. På seminaret «Den globale folkehøgskulen» såg me nærare på kva felles sentrale globale utfordringar neste generasjon går i møte, og kva ein eventuelt må lære meir om eller gjere annleis. Det er mange utfordringar, deriblant konsekvensane av våre handlingar, politikk og levemåte. Det er difor viktig å gå frå prat til praksis for å skape ei berekraftig utvikling.

Ei undersøkinga om ungdom og kunnskap om Nord/Sør og utviklings-spørsmål gjennomført på oppdrag av paraplyorganisasjonen for barne- og ungdomsorganisasjonar (LNU), utgitt i 2012, viser at norsk ungdom i alderen 15–24 år har mykje kunnskap om desse spørsmåla. Det dei fleste derimot ikkje ser er samanhengane mellom levemåte og politikk i Nord og fattigdom i Sør, og dei spurte la mest vekt på interne forhold når dei skulle forklare årsaker til fattigdom i land i Sør. Få var også villige til å redusere eigen levestandard, og berre ein av fire var einige i at dei tener på andre lands fattigdom.

Ungdom som går på folkehøgskule har altså ein del faktakunnskapar om verda, men treng meir kunnskap om kvifor det er så skeiv ressursfordeling og kva ein kan gjere for å bidra til ei berekraftig utvikling. Mange folkehøgskular er opptekne av desse spørsmåla, men mange legg nok

for mykje vekt på bistand som eit handlingsalternativ. Når ein ser på pengestraumane mellom fattige og rike land, så utgjer bistand ein svært liten del. Det er difor meir avgjerande for utviklinga i verda å sjå på f.eks. handelsforhold, gjeldsspørsmål og konsekvensar av skatteparadis.

Her er det eit stort potensiale for folkehøgskulane til å vere pionerar på feltet, og ta tak i dei grunnleggjande årsakene til fattigdom. Rektorane vart utfordra på om folkehøgskulane kan kome fram til eit felles mål/ei felles forplikting for å bidra til å skape ei betre verd for alle. Rektorane som deltok på seminaret var positive til eit slikt forslag, og det kan også vere ein måte å marknadsføre skuleslaget, og vise kva danning i dag inneber. IU vil difor jobbe vidare med denne ideen og sjå om folkehøgskulane kan verte einige om eit felles mål.

NYTT IU-MEDLEM

Ola Mo, fagutviklingsleder og inspektør ved Viken folkehøgskole, har tatt over som IU-medlem etter at Marte Skauen (Haugtun fhs) gikk ut i permisjon. Ola Mo har de siste årene jobbet som musikk lærer på Viken folkehøgskole og har vært engasjert i Vikens internasjonale arbeid gjennom flere år.

Ola er født og oppvokst på Viken folkehøgskole og har sterke røtter bakover i slekta ved skolen. Han er utdannet sosionom fra Høgskolen i Oslo, og har tatt videreutdanning i musikkterapi ved Norges Musikkhøgskole. Gjennom musikken har Ola engasjert seg i skolens internasjonale kulturutvekslingsprosjekt, siden starten i 2008. Viken folkehøgskole har i løpet av denne perioden utvidet samarbeidet med VOCAL (Voices of Change Allover). Det er en organisasjon som gir ungdom i de østre bydelene av Nairobi (Kenya)

mulighet til å drive med musikk, dans og drama. Ola er opptatt av å skape likeverdige kulturmøter, både i Nairobi og på Gjøvik. Dette har han blant annet skrevet om i IUs jubileumshefte (Folkehøgskolenes internasjonale engasjement) som kan bestilles gjennom IU: iu@folkehogskole.no

ELEVFOKUSERT INTERNASJONALT SEMINAR 31. MARS–1. APRIL 2014

Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) inviterer til elevfokusert Internasjonalt seminar, «Reager på urett – aksjon på 1-2-3!», 31. mars – 1. april på Holtekilen folkehøgskole, like utenfor Oslo. Seminaret retter seg spesielt til solidaritetslinjer, men andre globalt engasjerte ansatte og elever er selvsagt velkommen til å delta.

På seminaret «Reager på urett – aksjon på 1-2-3!» vil Changemaker, Norges største ungdomsorganisasjon som kun jobber med utviklingspolitikk, veilede deltakerne gjennom prosessen fra en aksjonsidé til en gjennomført aksjon i Oslo siste dag på seminaret. Seminardeltakerne blir også oppfordret til å gjennomføre aksjonen på sin skole/lokalsamfunn i etterkant av seminaret.

Skoler som er interessert i å delta kan melde på maks fire elever + en lærer (totalt maks fem personer) og det er første mann/kvinne til mølla da vi har begrenset med plasser. IU dekker seminarutgiftene, kost og losji. Reisen til/fra Holtekilen folkehøgskole dekkes av skolen selv. Påmelding til:

brita@folkehogskole.no

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Konstituert rektor:
Grete Strømsøyen
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Åsmund Mjelva
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Fungerende rektor:
Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Magnar Osland
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Terje Leren
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Odd Arve Steinvåg
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR SENIORUTVIKLING

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Jon Edgard Karlsen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv,
Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Einar Jakobsen
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Gry Husum
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Arve Husby
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Lene Dyrkorn
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEJBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04
Konstituert rektor: Marie Lindén
www.skjeberg.fhs.no

SKOGEN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Jan Kjetil Haugen
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektorvikar: Astrid Moen
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognen
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Konstituert rektor: Tove Hallan
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER

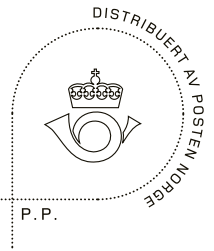
FOR DØVE
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.:
32 08 26 01 Rektor: Berglind
Stefansdóttir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B

NORGE

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

STAFETT: Baksiden blir fremover en tekst- og diktstafett. Først ut er Øyvind Brandt, han har valgt en tekst av Lars Saabye Christensen. Brandt har utfordret May-Evy Bakken til neste nummer.

SAMTALENS SIRKEL

hvis jeg skulle slå et slag
for noe
og jeg er en mann som sjelden slår
vil jeg slå dette slaget for samtalen
i lengden er det jo for kjedelig
bare å snakke med seg selv
tausheten skal vi tidsnok erobre
en gang for mye
og trist er det på den aller siste dag
bare å ha sagt a
derfor vil jeg slå et slag for samtalen
for alt som snakker med oss
for alt som hvisker i oss
og alt som taler for oss
det store alfabetet vi lever gjennom, bølgenes
diskusjon med vinden, vindens prat
med skogene, månens utropstegn i
havet, skyenes debatt
med himmelen, regnets parlamentarisme, fjellenes
spissformuleringer, horisontens tankestrek
og gressets grønne
preken i morgenens katedral

slik
at også våre stemmer kan høres, selv om vi
hvisker, lavere enn klorofyll
og elektrisitet, selv om vi står langt
unna, bølgelengder og fotgjengerfelt fra
hverandre, slik at våre ord
kan holde det vi sier og vi som sier dem kan
holde ord og ikke bære nag, derfor vil jeg slå
et slag for samtalen, for
hjulet i ditt hjerte og det gyldne snitt
i din munn

for alt dette som snakker med oss
for alt dette som hvisker i oss
og alt som taler for oss
når vi lener oss over gjerdet
fra hver vår side av verden
og sier, ganske enkelt:
hei

(LARS SAABYE CHRISTENSEN (1953-),
FRA SAMLINGEN: «PINNSVINSOL», 2000)